

اللَّهُمَّ احْمِزْ لِي

گنجینه امثال و حکم

ولاتی

فارغان

در این کتاب حدود ۱۳۰۰ امثال و حکم که در روستای فارغان و منطقه شرق اصفهان به کار برده می شود آورده شده است.

تهیه و تدوین: | حسین زارعی زیاری
عصمت دهقانی فارغانی

سرشناسه: زارعی زیاری، حسین. ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور: گنجینه امثال و حکم ولایتی فارفان: در این کتاب حدود ۱۳۰۰ امثال و حکم که در روستای فارفان... تهیه
و تدوین حسین زارعی زیاری، عصمت دهقانی فارفانی.
مشخصات نشر: قم: دانش حامدون، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۳۲۱ ص.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۵۸۵-۴۷-۶-۳۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۴۲۱ همجین به صورت زیرنویس.
موضوع: ضرب‌المثل‌های ایرانی — فارفان (روستا)
موضوع: Proverbs, Iranian — Farfan
موضوع: ضرب‌المثل‌های فارسی
موضوع: Proverbs, Persian
شناسه افزوده: دهقانی فارفانی، عصمت. ۱۳۶۳ -
ه‌بندی کنگره: ۱۳۹۷: ۵۸۵.۴۷-۶-۳۰۰۰۰
رده‌بندی دیویی: ۳۹۸/۹۶
شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۶۷۷۷۷

گنجینه امثال و حکم ولایتی فارفان

نویسندگان: حسین زارعی زیاری و عصمت دهقانی فارفانی

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول

صفحه و قطع: ۳۲۲ صفحه / وزیری

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷

چاپخانه: فاضل

ناشر: دانش حامدون

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۵۸۵-۴۷-۶-۳۰۰۰۰

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

دیباجه.....	۲۹	آر جی عافیّت ایکی زُمبو گِ گرفتاری مَرّی	۴۶
مقدمه.....	۳۱	آر و نقد فردا نیستیه.....	۴۶
امثال و حکم و اصطلاحات و کنایات.....	۳۱	آر واره هاما همو چوش زارووه.....	۴۶
ضرب المثل یا زبانزد:.....	۳۱	از او کره گیرووه.....	۴۶
نخستین تعریف از مثل.....	۳۱	از اونی گِ ترساینه بِسَرْم همه.....	۴۷
تعریفی دیگر از مثل.....	۳۱	از اوی گل آلود ماهی گیرووه.....	۴۷
بازتاب مثل ها.....	۳۱	آس پاسو.....	۴۷
ریشه ضرب المثل ها.....	۳۲	از آسمن به زمین وارووه یا از زمین به آسمن؟.....	۴۷
سابقه اصطلاح مثل.....	۳۲	از بعل گوشش رد بَب.....	۴۸
معنای حکمت.....	۳۲	از بیخ غَرَبو.....	۴۸
پیوند امثال و حکم.....	۳۲	از پشت خَنجَرش تووه.....	۴۸
اصطلاح.....	۳۲	از تو خَرِکت از خُدا بِرِکت.....	۴۸
کنایه.....	۳۲	از جیه بته گِ عَمَل نمی.....	۴۸
ضرب المثل.....	۳۵	از چال کوئیم رو چا کُفت.....	۴۹
تاریخ پیدایش امثال و حکم.....	۳۶	از بیا او گرتا.....	۴۹
ضرورت نگارش کتاب.....	۳۸	از بیری شیطَن گاروره.....	۴۹
روش و شیوهی انجام کار.....	۳۹	از دِزار راس بالا شووه.....	۴۹
نحوه کتابت ضرب المثل ها.....	۴۰	از دماغی فیل دَنَس.....	۵۰
امتیازات کتاب.....	۴۰	از دنده چپ وِرْسَی.....	۵۰
ویژگی های کتاب.....	۴۰	از رو پیش، از رو نَشووه.....	۵۰
تقدیر و تشکر از همکاران و یاری دهندگان.....	۴۰	از ریش به سیبیل وصل کِرور، اِلِف کِرور.....	۵۰
ضرب المثل ها.....	۴۳	از سَرما کووه گرتاین.....	۵۰
ابی پیشیمنی سودی نَدارو.....	۴۵	از سَه خَش جی ترسووه.....	۵۰
اِچ گِرَنی بی حِکَمَت نی یو اِچ آر زنی بی عِلَت نی		از طِلا اَلِیسَر عَمَل همه، از اَلِیسَر طِلا.....	۵۱
یو.....	۴۵	از عینی شیر کویمی.....	۵۱
احترامی اِمَمَزاده به مِتو لیش هو.....	۴۵	از کوره کوشتی.....	۵۱
اَخلاقش کییه هَمی.....	۴۵	از که که کووه جی نِجَسِترو.....	۵۱
اِرثی پووشش گووه.....	۴۶	از کیسه خلیفه بَخشنووه.....	۵۱

۵۲..... اِز گُل ناز کُتر خُوینُم نَوَات
۵۲..... اِز وِسکی خُوش قَهَم بِک زوونُم موش کُوا
۵۲..... اِز هَر اَنگولِش بِگ هَنَر وارووه
۵۲..... اِز هَر دَسی گ تِه اِز هَمون دَس جی گیرِه
۵۲..... اِز هَر گِلِه جَلو ضرر بیگیرِه نَعفو
۵۳..... اِز هَر جی بِاش هِمِه سِر شِمِه (سِرش هِمِه)
۵۳..... اِز هَر خانی رُسْتَم بُویری
۵۳..... اِز زین دَم بُریده هُن هَر کاری بواوَه برووه
۵۳..... اِز زین سَتو بِه اُون سَتو سَر جو
۵۳..... اِز زین گون بِقَم اُون گوش کُوه
۵۴..... اِز باغ پووم گ نِی بُو
۵۴..... اِز هَمون رِی گو بُمی اِز هَمون رِی واگر تِه
۵۴..... اِز زین مُندِه و اِز اووا رَنده
۵۴..... اِسبی اَسْتاری واری وِزووه
۵۵..... اِسْتِخارِه بِه دِلو
۵۵..... اَسْخنی لا زخم
۵۵..... اِسْمَش نارِه اَمّا خَش بارِه
۵۵..... اِسْتِبا تا هِنْد شووه و واگر تووه
۵۵..... اُسْتَر خُو بارش مَخابووه
۵۶..... اُسْتَر سوواری گ دُلا دُلا نَبووه
۵۶..... اُسْتَر هَر وَقت زَاوَش گووه گردَنش دِرازا کِرووه
۵۶..... اُسْتَرْت بیدی نَدی
۵۶..... اُسْتَرْت گ نَدی یاپا اِیْنْت جی نَدی
۵۶..... اُسْتَریو گ بِر کِیبه هَمِه اَخوسووه
۵۷..... اَشْکَش دَم مَشْکَش هِیْشو
۵۷..... اَفْتو اَرُو اِز کَمَرِه کُومِی
۵۷..... اَفْتو هِمِش پِشتی اور نَمْنووه
۵۸..... اَفْتوی باْمَن
۵۸..... اَفْتوه خَر جی لَحیمو

۶۸	اَو رَو يَانِه كِه وَ بَكُووه.....	۶۲	اَگِه بوشيت نِکرتي شَوْت دِرَاژ.....
۶۸	اَو گ از سِر بوشْت چه يگ وَ جَب چه صا وَ جَب.....	۶۳	اَگِه هَوَسو يگ بار وَ سَو.....
۶۸	اَو گرتا وَ رَو زيمين فورو ش.....	۶۳	اَگِه يَسْن نَگرتا اِسْم عَوْض کِرْنِه.....
۶۸	اَو گرتا مَن.....	۶۳	اَگِه يگ باربي تَارَفْشَن بَکَرْتَب بِمَخَارْتَب.....
۶۹	اَو نِي يَو اَگِرْنِه شِنُو گِرِي مَاهِرِيو.....	۶۳	اَمْتَحَنَش مَجَانِي يَو.....
۶۹	اَو اَگ از اَسِيَا بَکَفت.....		سَال گ گارِه دَوْم بَنَش خُسِيند سَالِيبي گارِه.....
۶۹	اَو جِي گ رَو گودالِي زياد وايَسو گَندووه.....	۶۳	هَووه.....
۶۹	اَو چَوَش بارُش نِي يَو.....	۶۴	اَسَلت نَارِه رَو کار.....
	اورو گ جِيک جِيکِي مَسْتَنَت ب فِکَرِي زِمَسْنَت.....	۶۴	اَنْدازِه کَاموا کَا.....
۶۹	ب.....	۶۴	اَنکَرالاصوات.....
	اورو گ دَنَدَنَم دَا نُونَم نَدَا بَخَرَن، زُنَن گ نون دَارِيَم.....	۶۴	اَنگَار اَو رَو کِيَه سِر چِه کِي.....
۶۹	دَنَدَن نَدَارَن.....	۶۴	اَنگَار بِيگِي دَارِه خُو دِرَا قَه لَرِه.....
	اورو گ رَوِيي رَووَرُم ب چَم ک زُنَن گ شَوِي.....	۶۵	اَنگَار دَوْم گَنج نِيشتِي (وايس).....
۷۰	اَو مَو.....	۶۵	اَنگَار رَو صَحرا سَوَزَن بَچَرِي.....
۷۰	اَو سَارَن پَارِه کَرْتِي.....	۶۵	اَنگَار کَک رَو تُمَنَش کَفْتِي.....
۷۰	اَو رِي اَشْتَر شَن دِر دُم خِر بَسْتِي.....		اَو وَ رَو عَنَش قاطِي کَرْتِي.....
۷۰	اَو ش چَوِه آخِر هِيَسو.....	۶۵	اَو اَز اَو تَکَن نَخرووه.....
۷۰	اَو شْکِي اَز تَوَا خَالِي شِما نَتَر سَووه.....	۶۵	اَو اَز دَسَش نَچْکُووه.....
۷۱	اَو شْکِي تَوَا هِيَس دَوِيبي (ماسِي) مَو تَر شَو.....	۶۶	اَو اَز سِر چَشْمِه گِلو.....
۷۱	اَو شَن رَو يگ.....	۶۶	اَو اَز عِيَنَش رَکَفْتِي.....
۷۱	اَو ضَا قَمَر دَر عَقَرِيو.....	۶۶	اَو اَز لَو لَو چَش سِر اَزِير هَابِي (رَکَفْتِي).....
۷۱	اَو گِه هاشَن اِيکِي يَو (سَوَا شَن اِيکِه).....	۶۶	اَو بُوَزو وَ نون جِي بُوَزو تَو جِي پِيَش بُوَزِه.....
۷۱	اَو ل بَر اَگِيَت ثابِت بِيکِه بَعْد اَدَبِيي اِرْث مِبراث بِيکِه.....	۶۶	اَو بِه اَو گَر تَمَن.....
۷۱	اَو نايِي گ پُولدار تَرِيند وِيشْتَر شَن گُووه.....	۶۶	اَو پَاکِيَش دَوْم دَسَش رِيَت.....
	اَو نَچِه گ عَيَانو چِه حَاجَت بِه بِيَانو.....	۶۷	اَو جِير بوشش کَفْتِي.....
۷۲	اَوِي اَز اَو ن گَرَا نَبُووه.....	۶۷	اَو جِي اِمَام نَتُووه.....
۷۲	اَوِي نَطَلِيَدِه مَرادو.....	۶۷	اَو دَسْت هِيَسو هَانُو بُوَرِه.....
۷۳	اَيبي (ايبي) شَواريَنَش کَووَارْتِي.....	۶۷	اَو رَو دَلَش تَکَن نَخرووه.....
۷۳	اَيکِچِي با گ بَگَنجُو.....	۶۷	اَو رَو کِيَمِي کَر تَمَن.....

آدِمی زَرَنگ یَگ گِل آنخوسووه گُ او جیرش کو ۷۸	اینا هَمیش شعرو ۷۳
آدِمی ژَنده وکیل و صیش نگووه ۷۸	اینشن چار میخ کرتی ۷۳
آدِمی عاقِل خو طِنافی پوسَه اوشکی یَگ چا ۷۹	اینم دُ دَرِه کَ ۷۳
نَشووه ۷۹	اینا هَمیش قَدیمی گرتی ۷۴
آدِمی وِشه خوی وُشوا وینووه ۷۹	اینش سَنگی رو یَخ کَ ۷۴
آرت گرتَمَن ۷۹	یَنشن اَر خاکی سییا پَلندهاک ۷۴
آرتشش دیویتی کیمیچی شُش گِل میخ خُستی ۷۹	اَسن بَه خاکی سییا ناشت ۷۴
آسِمَن بَه زیمین بُمی ۷۹	آب دَر کوزه وُ ما تِشِنه لَبان می گردیم ۷۴
آسِمَن، رِسَمَن بَهَم بافووه ۸۰	آدِ دَسَی یَکی نَی ۷۵
آسِمَن پاره بی بی اُیَن دِکَفَتی ۸۰	آتیش باری مَی بَه (تَش هارهی مَعِرِکِه) ۷۵
آسَه پِشه آسَه بوره میلی شاخت نَتو ۸۰	آخِه توشن درمَنو ۷۵
آش سازَنه وِچم را خاِطِر تلی خُچم را ۸۰	آدِم آگِه یَگ رِقیق نَی اَر بو ایس رِشَمَنش نگو ۷۵
آشپز گ دوتا گرتو آش یا شور گرتووه یا بی ۸۱	آدِم بشگوم یَگ دَرِه رَ آخِه ۷۵
نَمَک ۸۱	آدِم چِرا روژِه بی شَک دار بیگی ۷۶
آش دَهَن سوزی نی یو ۸۱	آدِم دو بار اَز یَگ آلکی تَه نَبووه ۷۶
آشی بَرَات بیپیشَن گُ یَگ وِجَب روغَن روش بو ۸۱	آدِم نَزووه بَه کَمین سازش بَرَقصو ۷۶
(دومش هیش بو) ۸۱	آدِم وِشه دَسَه سووه جی ژارووه ۷۶
آشی شَه قلم کارو ۸۱	آدِمی لیز حیزو ۷۶
آشی خالَتو بَخره پاتو، نَخِرِه پاتو ۸۱	آدِمی خِفَت پَسندی هو ۷۷
آشی نَخار مَیینی سَتا ۸۲	آدِمی هَف خَطی هو ۷۷
آقا اَز آسَب گاره کِشَوه ۸۲	آدِمی بَد حَساب دوبار پول تووه ۷۷
آه دَر بَساط نَدارو ۸۲	آدِمی بی تَهشَب هَمیش اَز خُدا طَلَبی مَرگ ۷۷
آه نَدارو گُ خُو نالِه سودا کِرو ۸۲	کِرووه ۷۷
آیه بی یأس خَنووه ۸۲	آدِمی بی چِش رویی هو (آدِمی بی چِش دومی هو) ۷۷
باج توره نَتیمه ۸۵	
باجی سیبیل ۸۵	آدِمی دَسپاچه کار دوباره کاری کِرووه ۷۸
باد آورده را باد می برد (وا هارِتِه، واجی برووه) ۸۵	آدِمی دَسپاچه هَر دوتا پاهاش رویگ پاچه کِرووه ۷۸
بادینجَن دوری قاب چین ۸۶	آدِمی دورو واژ کَم حافِظو ۷۸
بادینجَنی بَم آفَت نَدارو ۸۶	آدِمی زَرَنگ اَز یَگ آلکی دوبار تَه نَبووه ۷۸

۹۲	بش بِمِبرِه تا گونی اژنو	۸۶	باری کج به مَنزِل نَرِسووه
۹۲	بش غاز بِچانِه	۸۶	باز شُگَرش باقیو
۹۲	بش فِکری نون به گ کُمزِه (هیندِگنه) اُوو	۸۶	بالا تر اِز سییایی رَنگی نی یو
۹۲	بش کَشکَت بِسُونِه	۸۷	بالاشن کِشاو یگ اوشن جی دوش خا
۹۲	بَعْد از چل سال شو جَمْعَشش مَحا کِرتی	۸۷	بَحْتَنصر مَنووه
۹۳	بَعْدی هَف تا کُری اِدعا دُتیگی کِرووه	۸۷	بَحشیش بِلِتراو
۹۳	بِقِمِه و بُور نِکِه	۸۷	بَدی لا حَر
۹۳	بِلائی سِرَت هارَنه گ اُون سِرش ناپیداو	۸۷	بِر دَر زِه بووه دِبندیند اَمّا بر عینی مَرْدُم نَبووه
۹۳	بَلش بیگیستی	۸۷	دِبندیند
۹۳	بَلبل هَفتا وِچه هانووِه شش تاش سِرِه ییند اِیکِش	۸۸	بر عینی کَت خُدا دِگو بَس
۹۳	بَلبل	۸۸	بِرا اوشکی تَرِه جی هوردا نِکِر
۹۴	بَلتا کولو صَحرا، صَحرا وَرَت بو	۸۸	بِرا ایکی بِمِبرِه گ بَرَات تو دِه
۹۴	بِلِترِشِن باتی کوچولِترِشِن باتی	۸۸	بِرا آدم دَببَخت اِز هِمِه یا وارووه (اِز سِر وارووه)
۹۴	بِمِبرِه بِدَمِه	۸۸	بِرا خالی نَبامنی عَرِیضِه
۹۴	بِمَتار بَرَجَدش	۸۹	بِرا هِمِه ماوو بِرا هاما جینجی بوو
۹۴	بِرِزِشِن سَن گ نِمک نَدارو	۸۹	بِرا بِن کارن دَس پا هَمیرِبنده
۹۵	بِنال اینش اِز اَوَل کَج هانی	۸۹	بِرا یا بِرا نَشکَشینِدِه
۹۵	بَندش اُتِی	۸۹	بِرا یگ جُلجی قِیصرِیَه تِشش تووه
۹۵	بَندی اوشن کِرتی (دِر بَمَن)	۸۹	بُر جی زَه رِمار مَنِه
۹۵	بَنه بَنی اِسرائیلی	۹۰	بُر ق از کِلِم کوئِرا
۹۶	بو حَلواس هووه	۹۰	بِر کِیپِت دِبنده هَمسات دُرُش نِکِه
۹۶	بوا پا مَو سِه مَن حَساب کِرو	۹۰	بُز تا دَمِجی نَجونو دُبِر پِش نِکووه
۹۶	بو قِین شُن بِتا	۹۰	بُز خِری کِرووه
۹۶	بوو بِخار نَدارو	۹۱	بُزک نَمبرِه باهار هووه کُمبَزِه و خِیار هووه
۹۶	بِه (دِر) سِیمی آخِر بَسَمَن	۹۱	بُزَم به تَخِتِه (پِشتن رو تَخِتِه)
۹۷	بِه اِچ صِراطی مُسْتَقِیم نی یو	۹۱	بُزوو سِر جو
۹۷	بِه بِدکار گ رو هاتِه طَلَبکار کِرتووه	۹۱	بُزِی گَر اِز بالا بالاها او خِرووه
۹۷	بِه پِسی کِفتی	۹۱	بُزِی گَر هِمِی گِلِه گَرشِن کِرووه
۹۷	بِه تا صَحبی دُولت بَدمو	۹۲	بُسوزو پَدری عاشقی

۱۰۳.....	پا ایکی حساب کرتَمَن	۹۸.....	به تیریزی قوواش برِخا
۱۰۳.....	پا ایکی در سنگ هَمَمَن	۹۸.....	به (در) جلیز و لیز کَفَتی
۱۰۴.....	پا ایکی گیتَمَن	۹۸.....	به خُونش تَشِنو
۱۰۴.....	پا ایکی لَنگامَن	۹۸.....	به رو هارِتَمَن
۱۰۴.....	پا ایکی نیشَتَمَن	۹۸.....	به رگی غیرِتَش برِ بخارتی
۱۰۴.....	پا ایکی وا باَمَن	۹۸.....	به ریشی خَت خَنده
۱۰۴.....	پا برِ کرتَمَن	۹۹.....	روونی خاست پولی زیادت یا ریی نیزیکت
۱۰۴.....	پا خ کووا کِشَمَن	۹۹.....	به سفارش حج قبول بُووه
۱۰۵.....	پا خ یا پا ایکیبی نامَن	۹۹.....	به عینش مِزَش کِشَمَن
۱۰۵.....	پا خارِتَمَن	۹۹.....	به گرو تونیت خرووه
۱۰۵.....	پا خَرش دِستی	۹۹.....	به مالت ننازه گِشَمَن
۱۰۵.....	پا دوم (دیم) مار وینگیرووه	۹۹.....	گ به یگ تو بندو
۱۰۵.....	پا دوم پا بند نَبامَن	۹۹.....	به نَمی هاما، به کُمی شِمَن
۱۰۵.....	پا دوم دُم ایکی نامَن	۱۰۰.....	به هاما گ برِسا وارِسا
۱۰۵.....	پا دوم خَسَمَن	۱۰۰.....	به هُول و لا کَفَتَمَن
۱۰۶.....	پا رو تَلت نیند	۱۰۰.....	به (خو) سازی ایکیبی رَقصامَن
۱۰۶.....	پا رو خِر ایکی نامَن	۱۰۰.....	به (رو) خاکی سییا نیشَتَمَن
۱۰۶.....	پا رو رِکاب	۱۰۰.....	بی رِگو
۱۰۶.....	پا رو رِسی ایکی کرتَمَن	۱۰۱.....	بی گدار او بَسَمَن
۱۰۶.....	پا در هوا	۱۰۱.....	بی مایه فطیرو
۱۰۶.....	پا سووک (پاش سووک)	۱۰۱.....	بیش ابروش پَسازو چش اینش جی کوراک
۱۰۷.....	پا سووک کرتَمَن	۱۰۱.....	بیش اووا گ عَرَب نِی خُسووه
۱۰۷.....	پا شَل کرتَمَن	۱۰۲.....	بِمَنتا اَمانِگیت
۱۰۷.....	پا قَهو نَقلی ایکی نیشَتَمَن	۱۰۲.....	بیش ثواب بِکرو کباب گرتا
۱۰۷.....	پا کو جی گ هانینگه اِگه اَزش ویگیبِم بُووه (پا)	۱۰۲.....	بینه چی چی واژووه نوبینه کی واژووه
۱۰۷.....	پا پُل جی گ هانینگه تِمَم بُووه	۱۰۲.....	بینیم تعریف کیریم
۱۰۷.....	پا گیر ایکی باَمَن	۱۰۳.....	په پات وُننه
۱۰۷.....	پا لَو دیریا نو دیریا وُشووه	۱۰۳.....	پا ایکیچی خارِتَمَن
۱۰۸.....	پام هیتا، رَم هیتا، دَسَم هیتا	۱۰۳.....	پا ایکیچی وایسَمَن

پس رو تلت خر بمرتی..... ۱۱۳	پایکچی جور کرتمن..... ۱۰۸
پس مریضه گ یسن کره..... ۱۱۳	پابرنه میینی قه مو پرا..... ۱۰۸
پس ساز میزه..... ۱۱۴	پایتی..... ۱۰۸
پس کوت یکتی..... ۱۱۴	پاپوش دشتمن..... ۱۰۸
پس گاز از چا بالا کیشه گ همتن زور کره..... ۱۱۴	پاپی یامن..... ۱۰۹
پس گام اونن پستی گ همتن ماس خره..... ۱۱۴	پاپیچ گ یسن..... ۱۰۹
پس هاما قاقیم..... ۱۱۴	پات نامن..... ۱۰۹
پس یا دبی..... ۱۱۴	پات اندام گیلیمت درازا که..... ۱۰۹
پس ین اوی دیر یاش بالا کرتی..... ۱۱۵	پاچو وایسم..... ۱۰۹
پشت جعمش به..... ۱۱۵	پاچه بالا گو کشا بیشیندرووا..... ۱۰۹
پشتی زوون کفتی..... ۱۱۵	پاچه پاره (پاچه وکشه)..... ۱۱۰
پشتی دسّم داغابکرتی..... ۱۱۵	پادر میینی کرتمن..... ۱۱۰
پشتی سیری مردّم صفّحه هانوه..... ۱۱۵	پارتی بازی کرتمن..... ۱۱۰
پشتی کلش بنده صدا مس یکرو..... ۱۱۶	پاش پشتی بختی خُش بس..... ۱۱۰
پشتی گوش خُشمن..... ۱۱۶	پاش دوم پوسه کمزه هیسو..... ۱۱۰
پشتی پاش بیریتی..... ۱۱۶	پاش لو گور هیسو..... ۱۱۰
پشت از گوش کو وارتمن..... ۱۱۶	پاکینش بوازا..... ۱۱۱
پووت گه وارونه..... ۱۱۶	پت پت نکه..... ۱۱۱
پوری لا پیاز نو..... ۱۱۶	پیش دوم او کفتی..... ۱۱۱
پوس واری یگ گل..... ۱۱۷	پرنه عثمانش کرتی..... ۱۱۱
پوست کُخش بیننده..... ۱۱۷	پزی عالی کیسه خالی..... ۱۱۲
پوشش خیگی چی واکیریند..... ۱۱۷	پس اصولی دین واپرسه؟..... ۱۱۲
پوستی خوت واک..... ۱۱۷	پس اوت در کولو نی..... ۱۱۲
پوشیت نکرتی، شوت درازو..... ۱۱۷	پس اوریشم میزه..... ۱۱۲
پول پول هارووه..... ۱۱۷	پس بُمب پترکی..... ۱۱۲
پولش از پارو بالا شووه (پول پارو کرووه)..... ۱۱۸	پس بُمی تش بیره..... ۱۱۲
پولم هاتا و خو دسی خُم بلام هاگیت..... ۱۱۸	پس بُمی کُنتر بینه..... ۱۱۳
پوواينم شا چشش ها..... ۱۱۸	پس در واز پستی..... ۱۱۳
پووش چی چی ب گ وچش بو..... ۱۱۸	پس دورو رو تلت باد بکرتب..... ۱۱۳

- ۱۲۵..... تَارَفْ هَمْدَ نَوْمَدَ دارو.....
- ۱۲۵..... تَارَفْ گُندنی کرِه.....
- ۱۲۵..... تازِه بِفَمای چالِه چَن سِرِ اُو دارو.....
- ۱۲۵..... تازِه زَنَن به دِرَن بِرِسای.....
- ۱۲۵..... تَخْمَرُش زَرْدِه نَدارو.....
- ۱۲۶..... تَخْمَرُشش تِش نا وُ بِیش.....
- ۱۲۶..... تَرَس بِرابی مَرگو.....
- ۱۲۶..... تَرکی عَادَت مَوَجِبی مَرضو.....
- ۱۲۶..... تَرِه اَزَن هابووه.....
- ۱۲۶..... تِشش بی هیتو.....
- ۱۲۷..... تِش دوم تِش نووه.....
- تِشش گِ بیکفَت تَر حُشک خُوهم (خوهم)
- ۱۲۷..... سوزینده.....
- ۱۲۷..... تَف جی کَفی دَسش نَحسینده.....
- ۱۲۷..... تَف سِر بالا هو.....
- ۱۲۷..... تِش گِ پاکفَت اوچوش خلیش نی یو.....
- ۱۲۷..... تِلَم قَار قورُش بیکفَتی.....
- ۱۲۸..... تِلَم قَار قورُش بیکفَتی.....
- ۱۲۸..... تِلی وُ تِلَه اَنس نَدارو.....
- ۱۲۸..... تِلی سیر خَلایِسی وُ تِلَه نَدارو.....
- ۱۲۸..... تُمُش دوتا گرتی.....
- ۱۲۸..... تُمُشش جی نِشا.....
- ۱۲۸..... تُمُشش مِلَه بخارتی.....
- ۱۲۹..... تَنبَل نرو به سایه، سایه خودش مِه به.....
- ۱۲۹..... تُو رُ سَننه.....
- ۱۲۹..... تُو گِ چوت پا وا.....
- ۱۲۹..... تُو نَخنده مَو بِخندن؟.....
- ۱۲۹..... تُو نیکی میکن و در دجله انداز.....
- ۱۳۰..... توبه بی گرگ مَرگو.....
- ۱۱۸..... پیر پاتالا مَنووه.....
- ۱۱۹..... پِیشش لَنگ خُسوه.....
- ۱۱۹..... پِیش خُرُش کِرتی.....
- ۱۱۹..... پیاده گِرته (بِه) تا باهم (خُوهم) بیشیم.....
- ۱۱۹..... پیری بَد دَر دی هو.....
- ۱۲۰..... پیری ه (یو) وُ هزار عیب.....
- ۱۲۰..... پِیش در تَنَت مالِه.....
- ۱۲۰..... پِیشی غازِی مَلَق بازی.....
- تا بَتِگار بِرِ خَر نِش یِگ مِشَن شَن بَارَت
- ۱۲۱..... کِرتی.....
- ۱۲۱..... تا بِشات اَزس کولی.....
- ۱۲۱..... تا بِشات بوا دورو، دَنتر گِ نَخسو.....
- ۱۲۱..... تا بِی هَمین بی.....
- ۱۲۲..... تا پا دوم (دیم) دُم کووه نِه واق، نِکرووو.....
- ۱۲۲..... تا پول داره رَفیقَتَن عاشقی بِندی نیسن.....
- تا تُو تیپ دَبنده جَنگِ واچینِه بی.....
- تا توره گِرَتِیین رو اَلکی یُسنی گیر نِکَرَتِیین.....
- ۱۲۲..... تا چِش هَم نِه.....
- ۱۲۳..... تا خِر خِرِه بِشخارتی.....
- ۱۲۳..... تا دورو هو راس نواژووه.....
- ۱۲۳..... تا ریگ نوینو پا رو اُو نَنووه.....
- ۱۲۳..... تا سِیبو (هو) اُوش بیکیرینده.....
- ۱۲۳..... تا فَردا کی مَر تو کی رُندو.....
- ۱۲۳..... تا فیها خالِدوَنش کُونووه.....
- ۱۲۴..... تا کیری داغو نوُت بچونه.....
- ۱۲۴..... تا نباشد چیز کی مردم نگویند چیزها.....
- ۱۲۴..... تا گوساله گا گرتو دِل صَحْش اُو گرتو.....
- تا یَن کووهَن بِر چادر خُفتی یَن وِچَهَن عَدسی
- ۱۲۴..... میزووه.....

- تور بگو خُسه تا بیشگیرند (واشوژیند)..... ۱۳۰
- توئش مِشتو..... ۱۳۰
- توئش ک و بَم..... ۱۳۰
- تُون پووئش گو..... ۱۳۰
- تُون خر مرته هاگوتا..... ۱۳۰
- تیرش (تیرش دل سنگ همه)..... ۱۳۱
- تیرش لا تار بک خسه..... ۱۳۱
- تیشتر ریش به پسی..... ۱۳۱
- جانما (جانما) او کور..... ۱۳۳
- جَلبگی از چشاش وارووه..... ۱۳۳
- جَمَتَن جَمعو ایکِتَن نمو..... ۱۳۳
- جَنجی عزرائیل نَتووه..... ۱۳۴
- جَنسُش حورده شیشه دارو..... ۱۳۴
- جَنگی اَوَل وَضی صَلحی آخرو..... ۱۳۴
- جَنگی زَرگری «دَعوا زَرگری»..... ۱۳۱
- جوابی اَبَل ها خاموشیو..... ۱۳۴
- جوابی های هوتو..... ۱۳۵
- جوری مو بکشه..... ۱۳۵
- جَوَن جی جَووَن قَدیم..... ۱۳۵
- جَوَنی کا دِرِه گ یادَت بِخیر..... ۱۳۵
- جیر اینش بَس..... ۱۳۵
- جَوی دَنَدَن شِکَنیش هیتا..... ۱۳۶
- جیم بامَن..... ۱۳۶
۱. جیگ و بوکُشَن ایکِی هو ۲. خُو هم جیگو بوکی داریند..... ۱۳۶
- جیر اَوینش بِتا..... ۱۳۶
- جیر کاسِه نیم کاسِه یی دارو..... ۱۳۶
- چا از خُش اُوش دار تگو بُ..... ۱۳۷
- چا کن هَمیش تِگ چا دِرو..... ۱۳۷
- چا نَکَنه بَهری کِسی اَوَل خُجَت دَیم کِسی..... ۱۳۷
- چارتاق وازو..... ۱۳۷
- چار چِشی اِتاک کِرووه..... ۱۳۸
- چار دِزاری اِختِیاری..... ۱۳۸
- چار سُمُش هواشتی..... ۱۳۸
- چاقو دَسِه خُش نُونووه..... ۱۳۸
- چاقو دَسِه خُش نُونووه..... ۱۳۸
- چرا عاقل کند کاری که باز آرد پشیمانی..... ۱۳۸
- چِرایِ کِیش خاموشایی..... ۱۳۹
- چِرایِ گ بِه کِیه رَواو بِه مَچَو حَرَمو..... ۱۳۹
- چِش اَدِم اِگِه خاک موشَت (مِشَت) بِکرو..... ۱۳۹
۱. چِرَت و پِرَت وارووه ۲. چَرَنَدَر چار وارووه..... ۱۳۹
- چِش بَسِه غِیب وارِه..... ۱۳۹
- چِش مِش نِدیِه..... ۱۴۰
- چِش دَلش دِرو..... ۱۴۰
- چِش بَد نَوینو..... ۱۴۰
- چِش اَز خُش نی یو..... ۱۴۰
- چِش دِبَسَت عَینِش وانا..... ۱۴۰
- چِشَم اَو نَخرووه..... ۱۴۱
- چِکار دَارَن باژَن کِیی..... ۱۴۱
- چَن تا پَرِنش وِشِتر پاره کِرتی..... ۱۴۱
- چَن مِرِدِه خَلاجِه..... ۱۴۱
- چَنیش خالیو..... ۱۴۱
- چو خُدا صِدا نَدارو وَختی جی گ بِخرو دَوَا نَدَا..... ۱۴۲
- چو رو ویسی کَرَمَن..... ۱۴۲
- چو خَطَت مِشَت بی بی..... ۱۴۲
- چو کاری کِریبِه..... ۱۴۲
- چوریا آخِری پاییز شُمارینِشِه..... ۱۴۲

- ۱۴۲..... چوژی کیویری، کیویری خُشش عَزِزو.
- ۱۴۳..... چوش رو کییه دَندِه کَ.
- ۱۴۳..... چوش لا چَرخ نا.
- ۱۴۳..... چووَرش دَم کولوندن هیسو.
- ۱۴۳..... چه ایزمه تَریم بفراتی.
- ۱۴۴..... پنه خاکی رو سِرْم کِرَن؟
- ۱۴۴..... چه ایت خُل نی.
- ۱۴۴..... چه دَسه گُلیت به او هاتی.
- ۱۴۴..... چه کَشک چه په م.
- ۱۴۴..... چینه کرنا تران وانه سی.
- چییا خُشش گَ کَینم نَرْدَم خبرینده، چییا
- ۱۴۵..... مَرْدُمش جی نَشابیه خَندم بَخَر.
- ۱۴۵..... چیبی گَ عَوْض دارو گِلل نَرُو.
- ۱۴۷..... حاتم بَخشی کِرووه.
- ۱۴۷..... حاضِرُن کووه بیشوینن وَلی فِلنی نِشوینن.
- حاضِرُن کووه بیش وینن اَمّا تُو نِدوینن.
- حَجی حَجی مکه.
- حَالش نِخاشو.
- ۱۴۸..... حَرَف بادی (وایی) هواو (هو).
- ۱۴۸..... حَرَف هَمه جوړه بووه پداریند.
- ۱۴۸..... حَرَفْتَن اَوَّل بَزاری (مِزْمزه کیری) بَعَد پِداری.
- ۱۴۸..... حَرَفُشش کُرسی ناشت.
- ۱۴۹..... حَرَفی حَساب جَوَاب نَدارو.
- ۱۴۹..... حَرَفی راس اَز وِچه پِگوفما.
- ۱۴۹..... حَرَفی مَرِد یِگ کَلمو (حَرَفی مَرِد ایکیو).
- ۱۴۹..... حَرَفی مُفَت دَارْتَمَن.
- ۱۴۹..... حَساب حَسابو کاکا بَرادَر.
- ۱۴۹..... حَسابش خُو کِرَام الکاتبینو (هو).
- ۱۵۰..... حِشکَمِبِه واری وِشَن دِشتی (حِشکَمِبِه مَنووه).
- حُشکی قاقو.
- ۱۵۰..... حَق به حَق دار رِسووه.
- ۱۵۰..... حَموم ژَننه.
- ۱۵۰..... حَناش رَنگی نَدارو.
- ۱۵۱..... حَیف پووم بُ گَ بَم.
- ۱۵۱..... حَیفی سَتِه نوئَت کیریند.
- ۱۵۳..... خُ نَخوی هَر آشی کِرووه.
- ۱۵۳..... خ یِگ دَس نَبووه دوتا هیندِگَنه ویگیریند.
- ۱۵۳..... خاشی جیر دَلینش بَسی.
- ۱۵۳..... خاشی جیر تَلینش بَسی.
- ۱۵۴..... خاکی مَزار سِیرش کِرو.
- ۱۵۴..... خالی بَسْمَن.
- ۱۵۴..... خَتیش کِرتی.
- ۱۵۴..... خُدا اَز عَینَت بَقمو.
- ۱۵۴..... خُدا کَد نَتو (بَد نَرسو).
- ۱۵۵..... خُدا بَر تَحْتش دَرَم حُسی.
- ۱۵۵..... خُدا بَیشتا اَنگولیش جی خُو هَم فَرَق هانی.
- ۱۵۵..... خُدا چَشش هاتی چاش جی هاتی.
- ۱۵۵..... خُدا چَشش مَینِسا شَاخش هی نَتا.
- ۱۵۶..... خُدا شِفَات یو.
- ۱۵۶..... خُدا گَ هَمه پِرا رو اَدَم دَنن روه.
- ۱۵۶..... خِر باره وُ باقالی بار به.
- ۱۵۶..... خِر بیرینده پا بار یا باره رینده پا خِر.
- ۱۵۶..... خِر تَفَنگچیش کَ وِیش.
- ۱۵۷..... خِر تُو کِرووه.
- ۱۵۷..... خِر حُنی کِرووه.
- ۱۵۷..... خِر خُو بارش خِرووه.
- ۱۵۷..... خِر داغ کیرینده کِبایی دَر کار نی یو.
- ۱۵۷..... خِر شووه خِرایی گوش گا وِنینده.

- خَرِ کَرِ بُمَش نَعْل ک ۱۵۷
- خَر مُنِه ۱۵۸
- خَر نَر ۱۵۸
- خَر گَا اَزَم (رَوَم) کوش نِکرووِه ۱۵۸
- خَر وَا سَه پِنَا شَشو ۱۵۸
- خَر هَامَا وِ چَگِی شُش نَدَا ۱۵۸
- خَر مَوْن خَر پَالَنَش عَوُض بِي بِي ۱۵۹
- خَر یَگ ر پاش شووِه رَو پِل ۱۵۹
- خَر یَگ گِلِی شَبَنَد ک خَر رِضا بو ۱۵۹
- خَر جِی نَخرووِه ۱۵۹
- خَر ش کِه اوسار بارِه سِرَنش ک ۱۵۹
- خَر ش گ اَز پِل بُوشت اِی بی اَشک نَشِنِس ۱۵۹
- خَر وِه وِ یَگ اَخَرِی اُوجِی پِیش کِرَم ۱۶۰
- خَرِی سِیَا وُ بَرِی دروازه ۱۶۰
- خَرِی پِیز اوساری رَنگی ۱۶۰
- خَرِی پِیشکِشی دَنَدَنَاش نَشمارِینَدِه ۱۶۰
- خَرِیت گُ بِیرتی بالا دُومَبَن گارش ها ۱۶۰
- خَش گُ زِیادیو کاکَا حَسَنُش جِی بارتی ۱۶۱
- خَش وُ نووِه خُشجی دَرزووِه ۱۶۱
- خُشش دِر کُوجِه عَمَر چَپ بَسی ۱۶۱
- خُشش دِر موش مَرِیگی بَسی ۱۶۱
- خُشَن خُشَن بِیشِیم اُبِیشِیم ۱۶۱
- خُل خُلِی نو خُش وِ کِرتی ۱۶۲
- خَلایِیق هَر چِی لایِیق ۱۶۲
- خَو بَرَش بات تا دِزار بَقَمو ۱۶۲
- خَو پَار بِشِه اُرسی کِیَنِه بووِه اَز کِلِه ر بِشِه کِلَات کِیَنِه بووِه ۱۶۲
- خَو خُشجی قَرَو ۱۶۳
- خَو دَس رَد کِرُووِه خَو پا پِیش کِشووِه ۱۶۳
- خَو دَع مِیَلی کُورِه (سِیَا) وَا رَن نِیوِه ۱۶۳
- خَو دُمَش یوز حَمِرووِه ۱۶۳
- خَو دُمِی شِیر کِه نِکِه ۱۶۳
- خَو زُووَنی خاش مار اَز اَلکی کُو کِشووِه ۱۶۳
- خَو کُمین سَازَات بَرَقُصَن ۱۶۴
- خو لوباشون بات شَاهِدَت کی بو بِشَوَات دُم ۱۶۴
- خَو هِزار اَنزَلَنَا اِیَنِم راضی یَک ۱۶۴
- خَو هِزار تومِن (تِیمِن) تِیف جِی کَف چِپ ۱۶۴
- نَخسِینَدِه ۱۶۴
- خَو هِمِه بِلِه خَو هَامَا جِی بِلِه ۱۶۴
- خَو یَگ تِیر دُوتا نَشَنُش تُووِه ۱۶۵
- خَو یَگ کِشِمش گَرِمش بووِه خَو یَگ غُورِه ۱۶۵
- سَر دِیش بووِه ۱۶۵
- خَو یَگ عَسل جِی نَبُووِه بِیشخِیرِینَد ۱۶۵
- خَو اِین بَر نَبُووِه کُووِه جِی اَز کِیش کُوش ۱۶۵
- خَو یَک سِیَا ۱۶۵
- خَو اِین نَشو ی رُسوَا هَمَرَنگ جَمَاعَت باش ۱۶۶
- خَوَت بَدِی خِیرو ۱۶۶
- خود کرده را تَدبیر ۱۶۶
- خودم کردم کِه لَعَنَت ۱۶۶
- خورو سی بی مَحَلو ۱۶۶
- خون خَو خُون نَشورِینَدِه ۱۶۷
- خون خُش خِرُووِه ۱۶۷
- خونش بِه پا ک ۱۶۷
- خونم گُ نِکِرتی ۱۶۷
- خونی مَر دُمَش رَو شِیشِه کِرتی ۱۶۷
- خونی دِلَاش بِخَا ۱۶۷
- خَوو وُ مَرگ ۱۶۸
- خَوِی رَن چِپو ۱۶۸

دَشش رو کاسِه مَو وَا، مُشْتَش رو پیشونیم (دوم تُکُم)..... ۱۷۳	خیش قِیم گوشتی هَم دُ خیرنده ولی اُسْخنی هَم اوَرِه نَخسینده..... ۱۶۸
دَشش رو گَرتا، دَسی اینم رو کَ یا دَسی اینم بِخُنت..... ۱۷۴	دارو رویی مالووه..... ۱۶۹
دَشش کَجو..... ۱۷۴	دایه مِهَر بُنِتر (دِلَسوز تر) از ما..... ۱۶۹
دَشش کِرتی پَس بِش هاگی..... ۱۷۴	دَشش کَ (کِوَا)..... ۱۶۹
دَسَم اِزْش بِشُشت..... ۱۷۴	مُی ما واشووه گوژی گا واشووه..... ۱۷۰
دَسِه اینش جیرُش نا..... ۱۷۵	دِر توپ بَسْمَن..... ۱۷۰
دَسی ایکی رو با مَن..... ۱۷۵	دِر دِ کو واری یِه سو واری شووه..... ۱۷۰
دَسی پِدِه نَدارو..... ۱۷۵	دِر سَر نَمَنخالی نون گَندَم ولی بیمندی دَسی مَرْدَم..... ۱۷۰
دَسی پیش گیرووه گُ کووا نَکو..... ۱۷۵	دِر مَنی اوشکیش نر..... ۱۷۰
دَسی رَدش به سینش بَس..... ۱۷۵	دِر ی وری واژووه..... ۱۷۱
دَسی چَپ رَاشش نَشِنسووه..... ۱۷۶	دِر زاری حَشا گ بَلندو..... ۱۷۱
دَسی شِیطَنش از پِشت دِبتی..... ۱۷۶	دِر چِه خُدا زَنَدو..... ۱۷۱
دَشْمَن دوم زِیمین خِسه از هَر کی هو خُش ویگیرووه..... ۱۷۶	دِر ی ناشی دِر کِخ دَشش بَسی (بِستی)..... ۱۷۱
دَع بِکِه اِچ خُفْتِه یی بییار پِیش نَدبو..... ۱۷۶	دَس از پا دِر از تر..... ۱۷۱
دَعوا زِ کِری..... ۱۷۶	دَس از جُئَم ویگی..... ۱۷۱
دِل بِش دِ دارو..... ۱۷۷	دَس بالا دَس زییادو..... ۱۷۲
دِل به کار ووه..... ۱۷۷	دَس به دَاْمَنش بِب..... ۱۷۲
دِل دِر دیریا بَنده..... ۱۷۷	دَس به سِرُش کِه..... ۱۷۲
دِل دِل کِرووه..... ۱۷۷	دَس به عَصَا رَشووه..... ۱۷۲
دِلَم اِزْش خونو(دل خون باْمَن)..... ۱۷۷	دَس پا ایکی رو پوستی گِرِدو (یوز) ناْمَن..... ۱۷۲
دِلَت سَه خُئک هِیتو..... ۱۷۷	دَس پِشتی کون نَدارو..... ۱۷۲
دِل دَنَدناش جی نَمالووه..... ۱۷۸	دَس دِر سییا وُ سییی نَنووه..... ۱۷۳
دِلَم اِزْش قایمو..... ۱۷۸	دَس دِر زاری نَکِه (دَسی خِر کوتا)..... ۱۷۳
دِلَم مَتی (تَر) سِرُ سِر کِه یُش کِرووه..... ۱۷۸	دَس شُشتَمَن از یِگ کار..... ۱۷۳
دِلَم هِزار رَ پِیش..... ۱۷۸	دَشش از خُش نی یو..... ۱۷۳
دِلَش مِشتو..... ۱۷۸	دَشش به عِیْنش رِسووه..... ۱۷۳

- دلی از عزا کووارووه..... ۱۷۹
- دُم تیزکش کرتی..... ۱۷۹
- دَمار از روزگارَش کویمه..... ۱۷۹
- دِماغش دار کفتی..... ۱۷۹
- دِماغشش نشابیه بالا کِشو..... ۱۷۹
- دُمباله..... ۱۸۰
- دُمشش دوم..... ۱۸۰
- دُمششش (در) دُم اشتر بستی..... ۱۸۰
- دُمی چکی اکی کفتی..... ۱۸۰
- دُمینم قیچی ک..... ۱۸۰
- دَنَدَن دیم (دوم) جیکر نامن..... ۱۸۱
- دَنَدَنی خراب و گورارته اورِه حَسین..... ۱۸۱
- دَنیَا دییه وَزی ندی یو..... ۱۸۱
- دو از کِلش ورتسا..... ۱۸۱
- دو از کَنده بَلندهابووه..... ۱۸۱
- دو قُرت نیمش جی باقیو..... ۱۸۱
- دو گَرتا و بیش هَوا..... ۱۸۲
- دوتاش پا دا دوتابیش جی قرض هاگیت فِلنگش
- بِتا..... ۱۸۲
- دور از اشتر آخوسِه خُو آشفته نوینه..... ۱۸۲
- دورو، دورو هارووه..... ۱۸۲
- دوری ی دوستی..... ۱۸۲
- دوستی خاله خَرسِه (رفیقگی خاله خَرسِه)..... ۱۸۳
- دوش رو چشی خَش شووه..... ۱۸۳
- دولش بالا نا..... ۱۸۳
- دوم دَسی فِلنی وِرسی..... ۱۸۳
- دوم دَسینش بستی..... ۱۸۳
- دوو دِشو پیشش ایکی یو..... ۱۸۴
- دیگی شِراکت یَش نیوه..... ۱۸۴
- دو چِرا خارته..... ۱۸۴
- دیر زو دارو اما سوخت سوز نَدارو..... ۱۸۴
- دیگم گ بار نا اوشکی نَب وَختی گ گارم نا یا
- نِشِتمَن نَب..... ۱۸۴
- دیم (دوم) نون کِرِه کووه جی نَخرووه..... ۱۸۵
- دیوَنه تِر از خُشش ندی..... ۱۸۵
- رَپیش پاش نامن..... ۱۸۷
- رَوازو و جَعده دِراز..... ۱۸۷
- راه مرو و بیراه مرو هر چند که راحت دور باشد..... ۱۸۷
- رِشْتَه و کوشی پارِه..... ۱۸۸
- رِپاش واکرتی یُنن..... ۱۸۸
- رَحْمَت به کِفَن دُزِی اَویلی..... ۱۸۸
- رَدی پا مورچه از رو کاسِه چینی کو کِرووه..... ۱۸۸
- رَطَب..... ۱۸۸
- رَعفی..... ۱۸۹
- رِی..... ۱۸۹
- رِگ..... ۱۸۹
- رَنگش مَلی (تَر) تَچ سِبی هاب..... ۱۸۹
- رَنگم بینِه و حال..... ۱۸۹
- رو اَفْتو نِه رَشووه..... ۱۸۹
- رو آش تَرش جی معلومو..... ۱۹۰
- رو بِرگه کو نَشووه..... ۱۹۰
- رو پُوسی خُ نَگنجووه..... ۱۹۰
- رو تاریکی وایسی روشنایی پاووه..... ۱۹۰
- رو دَس نَدارو..... ۱۹۰
- رو دَس نَخرووه..... ۱۹۰
- رو دَعوا خَلوا پَخش (قِس) نَکیرینده..... ۱۹۱
- رو دَنیَا یَگ خوبی مَنووه و یَگ بدی..... ۱۹۱
- رو عَینی شیر شووه و کوپوه..... ۱۹۱

- رو قوطی اچ عطاری پیدائبووه..... ۱۹۱
- رو گ نی یو سنگی پاو (سنگی پا قزوینو)..... ۱۹۱
- رو گوشت بندنه چرا پیش چشات دیگیرو..... ۱۹۲
- رو گوش خونا من..... ۱۹۲
- رو نام زر گرتا..... ۱۹۲
- رو نامن سمه..... ۱۹۲
- رو حساب که..... ۱۹۲
- رو هفت آسمن یگ ستاره ندارو..... ۱۹۳
- رو رین ه من خر حن بو کرووه..... ۱۹۳
- رو رپر که اش حن بشووه..... ۱۹۳
- رو رحم روش در..... ۱۹۳
- روز از نو روزی از تر..... ۱۹۳
- روزگارم سیاه و شوم تاری..... ۱۹۳
- روزی به قدمو..... ۱۹۴
- روژه خار تمینیم بیدی ولی نما خنتمینیم ندی..... ۱۹۴
- رستی موشون بکشا (رستینم بکشا)..... ۱۹۴
- رؤغنی ریته نذری امزاده کرووه..... ۱۹۴
- رؤغنی ریته نذری حضرتی عباس کرووه..... ۱۹۴
- روم درش نا..... ۱۹۴
- روی بلی روی کسه خرووه..... ۱۹۵
- ریشش بگو وشنا..... ۱۹۵
- ریش قیچی دسی شما هیسو..... ۱۹۵
- ریشش دسی ایکیبی هیسو..... ۱۹۵
- ریشش گرونی..... ۱۹۵
- ریگی به کوششو..... ۱۹۶
- زخمی شیمشیرت بخارتی..... ۱۹۷
- زخمی زوون از زخمی شیمشیر و ترو..... ۱۹۷
- زمن شووه و سیایش به توخنه منووه..... ۱۹۷
- زمن شووه و سیایش به زغال منووه..... ۱۹۷
- زن که رسید به بیست، باید بحالش گریست!..... ۱۹۸
- زنده رو بیه گ نوره ابی..... ۱۹۸
- زنن از تنایی چشائن غلا کوواروه..... ۱۹۸
- زنن بیدی و بدخا مردم جی داریم..... ۱۹۸
- زو عند ویگی ی بالا وزه..... ۱۹۸
- زورش بخیر نرسووه پالن خر ویگیرووه..... ۱۹۹
- زورش زور شاهو..... ۱۹۹
- زوون گوشتو هر طرف گ بخر خنه چرخووه..... ۱۹۹
- زوونی سرخ سری سوز ور وا تووه..... ۱۹۹
- زین دوم کووه نووه..... ۱۹۹
- زیمین تا هوا عوض بی بی..... ۲۰۰
- زین حسن تا آن حسن صد گز رسن..... ۲۰۰
- زن مرد (آخی) دعوا کیریند ابلها بور کیریند..... ۲۰۰
- زن بلاو شالا اچ کییه بی بی بلا نبو..... ۲۰۰
- ژا راضی، مرد راضی، گوری پوویی قاضی..... ۲۰۱
- ژنا گا گل وا گرتا..... ۲۰۱
- ژندگی کووه بی..... ۲۰۱
- ژنی بد آگه رو شیشیش جی کره کار خش..... ۲۰۱
- کرووه..... ۲۰۱
- سال سووازه ما، ماما وینیمه یگ بار جی..... ۲۰۳
- توبینه..... ۲۰۳
- سال به سال، دریع از پار سا..... ۲۰۳
- سالی گ نکوو از باهارش پیداو..... ۲۰۳
- سبزی پاک کرتمن (سوا کرتمن)..... ۲۰۳
- ستاره سهیل گرتی..... ۲۰۴
- سر گوش او تامن..... ۲۰۴
- * معادل فارسی: سر و گوش آب دادن..... ۲۰۴
- سر چو کرتمن..... ۲۰۴
- سر خو پمبه و تمن..... ۲۰۴

- سِر دو رَهی بِمَنی ۲۰۴
- سِر کَپه ماجراو ۲۰۴
- سِر به سِر ببو ۲۰۴
- سِر چِرک کَرْتَمَن ۲۰۵
- سِرْش برا ین کارا دَرْد کِرووه ۲۰۵
- سِرْش بَش حَرَفْش شووه ۲۰۵
- سِرْش بو قَره بَزی کِرووه ۲۰۵
- سِرْش بَنش هَرووه ۲۰۵
- سِرْش دِل () ویاو ۲۰۶
- سِرْش رو تَنش زی تیش ۲۰۶
- سِرْش رو حَسابو و کِتَابو ۲۰۶
- سِرْش رو لاکِی خُش وا ۲۰۶
- سِرْش گ رو سَنگ هِمه واگرتووه ۲۰۶
- سِرشاخ گَرْتَمَن ۲۰۶
- سِرْقَبری بَرمه بَکه گ مَرْتِه روش هِیس س بو ۲۰۷
- سِرْگوشش اوتا ۲۰۷
- سِرْم بَمره نِرْخَم نَمره ۲۰۷
- سِرما مَشْتِیگی نَدارو ۲۰۷
- سِر اِینش شیرِه بَمالی ۲۰۷
- سِری بی گِنا تا پا دار شووه و لی بالا دار نَشووه ۲۰۸
- سِری پیری ی مَعْرِکِه گیرِی ۲۰۸
- سِری گ دَرْد نِکرو دَسْمال نَبَدینده ۲۰۸
- سِفَرِه ای دِلْش پِیش هِمه واگرووه ۲۰۸
- سِفَرِه بی نون جَلو، سووه بی اوجی گِلو ۲۰۸
- سَقْش سییاو ۲۰۸
- سِلامی گِرگ بی طَمَح نی یو ۲۰۹
- سَنگ دِر بِر بَسَه خِرووه ۲۰۹
- سَنگ رو سَنگ بَند نَبووه ۲۰۹
- سَنگ مُفَت چوژی جی مُفَت ۲۰۹
- سَنگی بِلِه نَشِنه نَتَامَنو ۲۰۹
- سَنگی فِلَنی دِر (دِل) سِینه بَندووه ۲۱۰
- سِنگِیَن رِنگِیَن بورِه سِنگِیَن رِنگِیَن پِشه ۲۱۰
- سَنی به عُمَر نازوَه شِیعَه به عَلی ۲۱۰
- سَواز اَز اواناو ۲۱۰
- سوَتکچی دَزَا واری صِدا کِرووه ۲۱۰
- سولی سولی بَیشیم تا بِرِسیم ۲۱۰
- سوَتونی یَنجَم ۲۱۱
- سوَزَنش گیر بَکرتی ۲۱۱
- سوسکیچی اَز دِزار بالا شِیه ماش وا تَشِه: قَرَبَنی دَسْپا ۲۱۱
- بولوریت بَشَن ۲۱۱
- سوسِه هَمَمَن ۲۱۱
- سوواری خِری مَرْدَم یگ وری هاگونیشتِه ۲۱۱
- سوِی گ بالا خُسِه تا بی یو زِیمین هِزار تا چَرخ ۲۱۲
- خِرووه ۲۱۲
- سِری بَه هُش عَوُضو ۲۱۲
- سَمَک اَز وَسَط (مِیَن) دوتا شَن کِرتی ۲۱۲
- سَه کَوِه آخوسِه ۲۱۲
- سَهْتَن اَز سِر ها ۲۱۲
- سَهْش خُو تیر توشه ۲۱۳
- سِییل اِینشَن چِر با کِرتی ۲۱۳
- سیخی چی خُو سِپا واژووه دَرست سِییا خا ۲۱۴
- یاووزوَه واژووه یا مَرَحبا ۲۱۴
- شا بَخشنووه اَمّا وِزیر نَبخشنووه ۲۱۴
- شا نِمه اَخِرْش خاشو ۲۱۵
- شاخ شِنه کِشه ۲۱۵
- شاست خِبر دار بِب ۲۱۶
- شاسی پات رو چَشت نَشو ۲۱۶
- شال کِلَاش کِرتی ۲۱۶

۲۲۳.....	صابونش در دلش بستی.....	۲۱۷.....	شالا اوشکی دأشش دَنکو و بَززو.....
۲۲۳.....	صاتا چاقو سازووه ايکيش دَسّه نَدارو.....	۲۱۷.....	شالا آدم کووه گرتو اما ما نَگرتو.....
۲۲۴.....	صاتا مثلی تو بَرَنَشِنه لوروخِنه و تَشِنه	۲۱۷.....	شالا پام بَمَرَتَب و یُنن نَمَبین.....
۲۲۴.....	واشَنگَرَنَه.....	۲۱۷.....	شالا خاکی مزار سیرت بَکرو.....
۲۲۴.....	صانار، دوریال، سه ریال و... نَهَرُووه.....	۲۱۷.....	شالا خنازیر بیگیره.....
۲۲۴.....	صَبَرش لوریز هابی.....	۲۱۷.....	شالا دَر در خاک نه طلا گرتو.....
۲۲۴.....	صَبری آیوب.....	۲۱۸.....	شالا دُمَت کووه بَخرو.....
۲۲۴.....	صَحَب خِرَشَن دُم خِرَجی نَناشتی.....	۲۱۸.....	شالا ریشِه کَن بیه.....
۲۲۵.....	صِدا از تِگ چا کووَمَمَن (کوهِمَمَن).....	۲۱۸.....	شالا وَاثَر.....
۲۲۵.....	صِداش صَحَب بَلَنَد بووه.....	۲۱۸.....	شالا سَرِنه گِل رِسِه.....
۲۲۵.....	صَغرا و کُبرا چِینَتَمَن.....	۲۱۸.....	شالا گِرگی وِیاوَن سَخاش بو.....
۲۲۵.....	صَفِه هانامَن.....	۲۱۸.....	شالا نِیصیی گِرَن وِیاوَن جِی نَگرتو.....
۲۲۵.....	صِلَاح مَمَلِکتی خویش خُسروان دانند.....	۲۱۹.....	شالا یَن دَس به اون دَس نَگرتو.....
۲۲۷.....	طاق واز آخفتی.....	۲۱۹.....	شانسی خِرکی.....
۲۲۷.....	طاقَتی ایکی طاق گَرَمَن.....	۲۱۹.....	شَر بَل بَشورو (بَل بَشو).....
۲۲۷.....	طاقچه بالا هانووه.....	۲۱۹.....	شَرِیک اگِه خوب بَ خُدا جی دارَتش.....
۲۲۷.....	طَبلی (دَهلی) رو (تو) خالیو.....	۲۱۹.....	شَرِیکی دُر رِفِیقِی قافِلِه.....
۲۲۷.....	طَرِف خونی خِر بِش رَواو.....	۲۲۰.....	شِش ماهه دُنیا هُمی.....
۲۲۸.....	طَرِف کَم پَنو.....	۲۲۰.....	شَقّ القَمَرش کِرَتی اِنگار.....
۲۲۸.....	طَرِفی ایکی کَم پَنو.....	۲۲۰.....	شَلَم شولوا.....
۲۲۸.....	طَشَتی رَسوایی.....	۲۲۰.....	شِمَر جی جَلو دارش نی یو.....
۲۲۸.....	طِلاک پاکو چه شِش به خاکه.....	۲۲۰.....	شِمَشیرش از رو (دوم) دِیستی.....
۲۲۸.....	طِمَحی زییاد آدم جَوَن رَت کِرُووه.....	۲۲۱.....	شِنو بِلَد نی یو جیر اویجی شووه.....
۲۲۸.....	طوقی لَعَنشش گَرَدَنش خُستی.....	۲۲۱.....	شِنوَنِدِه بایَد عاقِل بو.....
۲۲۹.....	طی نَکَرَتِه گَز گَرَمَن.....	۲۲۱.....	شَو دَرازو و قَلَنَدَر بیدار (بیار).....
۲۲۹.....	ظالم هِمِش کِییه خِرابو.....	۲۲۱.....	شور اِینش کوواری.....
۲۲۹.....	ظاهر باطِنش ایکیو.....	۲۲۱.....	شیری نِصِفِه شَوَت مَوَنَتی.....
۲۳۱.....	عاشقی چِش اَبروش گ نَبین.....	۲۲۳.....	صا سالی سییا.....
۲۳۱.....	عاقِبَت گِرگ زاده گِرگ گِرَتُوَه.....	۲۲۳.....	صابونش در چِییا (بَدَن) هاماجی بِخارتی.....

- عَبَّاسَالی گِزری واری پی مُرْفَعِ تُو خِرِه ۲۳۱
- عَجَلِه کاری شیطَنو ۲۳۱
- عَرَعَری خِر لُک لکی اَشْتَر ۲۳۲
- عَرُوس کیه زَمَا وا ۲۳۲
- عَشقی بیرِی گر بجنبد سر به رسوایی زَنَد ۲۳۲
- عَقْل گَن بُو جُن ر عَذَابو ۲۳۲
- عَقْلَس بِه چَش ۲۳۲
- عَقْلش بِه سَنگ ویگیتی ۲۳۲
- عَقْلِی جَن ح به یَن رَن رَسَا ۲۳۳
- عَقْلِی کَرک ویش ر ژَنو (ه) ۲۳۳
- عَقْلِی مَرْدُم بِه چَاشو ۲۳۳
- عَقْلِی هَر چی وینه وَزِی آدِمِی نَادو ۲۳۳
- عَلاَج وَاقِعِه قَبْل اَز وَقُوع باید کَرْد ۲۳۳
- عَلَف به عَیْنِی بُزِی شیرِیْنش بِگُوب ۲۳۴
- عَلِی بُنِه گیر ۲۳۴
- عَلِی مُنُووه وَ حَوْضُش ۲۳۴
- عَنْتَر مُنُووه ۲۳۴
- عَمَر گِلی مُنُووه ۲۳۴
- عَمَر واری وَارَنِه کِفتی (أَخْفَتی) ۲۳۴
- عَمَرِی کَر تَمَن ۲۳۵
- عَهْدِی دَقِیَانُوسِیَه ۲۳۵
- عِیبِی نَدَارو بِهَم رَسِیمِه ۲۳۵
- عِیْسِی بِه دِیْنِی خُش مُوسِی بِه دِیْنِی خُش ۲۳۵
- عَیْنُش بُو شیرِی کِرُووه ۲۳۵
- عَیْنُش کَل بِر نَدَارو ۲۳۶
- عَذَابِی گُ خَاشو چَش شِیْنسووه ۲۳۶
- غِلَا واری نَک رُو زِیمِین بَنْدُووه ۲۳۶
- غُولِی بِی شَاخ دُم ۲۳۶
- فَتَحَش خَنْتِی ۲۳۷
- فَرْدَاجِی رُوبِی خُداهو ۲۳۷
- فِلْفِل نَبِین چِه رِیْزِه بِشْکَن بَبِین چِه تِیْزِه ۲۳۷
- فِلَنگُش دَبِیْسَت کُوش مَلا ۲۳۷
- فِلْنِی کِلَا فِلَنیش وَیگِیت ۲۳۸
- فِلْنِی هَمِش بِر کیه وَزِی دَارو ۲۳۸
- فِمِه بِگ مَن مَاس چَنْدِی مَسِکِه دَارو ۲۳۸
- فُوتِی کُوزِه گَرِی ۲۳۸
- فُوزُولُشَن بَب جَهَنَم اِیْزِمِه نَب اِیْنُشَن وَاگَرْنَا ۲۳۸
- فِیلُش یَادی هِنْدِیْسُتَنش کِرتِی ۲۳۸
- قَالِی قَضِیَه بِکَنِه بِشو ۲۳۹
- قَاش بَتِی ۲۳۹
- قَار پَاجِه ۲۳۹
- قَرَبَتِی یا (کُولِی یا) وَقْتی گُوشَنِه رَکِیْنَد جَخْتَا کَلْک ۲۳۹
- دَبِنْدِیْن ۲۳۹
- قَرَبِن دَلَقْش شُوه ۲۳۹
- سَمِی حَضَرَتِی عَبَّاسَت قَبُول کِرَن یا دُمِی ۲۳۹
- خُورُوسُت ۲۴۰
- قِشْقِرِه خِر کُوه شِیْن سِی ۲۴۰
- قَلْبُش سِیَاو ۲۴۰
- قُوج قُوجِی جَنگی مُنُووه ۲۴۰
- قُوزِی بِلا قُوز ۲۴۰
- قُوشُون کِشِیش بِکِرتِی ۲۴۱
- قَه خَت کَا بِقَمَای، اوووا گ ق مَرْدُم شَن کَرْت ۲۴۱
- قَه رُو تَلُش بَنَد نَبُووه ۲۴۱
- قَه ق هَارُووه ۲۴۱
- قَه نَدَارو ۲۴۲
- قَه نَزَارِه عَیْنِی مَوْنِه ۲۴۲
- قَه پِلْتَر اَز عَیْنُش کِرُووه ۲۴۲

۲۴۸.....	کَشَن نَکَرَوِوه.....	۲۴۲.....	قَه خِرْ گَالِه مَخَاکِرَوِوه.....
۲۴۸.....	کَلَا اَحْمَد سِرْ مَحْمود نووَه کِلَا مَحْمود سِرْ	۲۴۲.....	قِیمَتی خونی پووش وَاژووه.....
۲۴۸.....	اَحْمَد.....	۲۴۳.....	کا خاشو اووا گِ دِل خاشو.....
۲۴۸.....	کِلَات قاضی کِه.....	۲۴۳.....	کاچی وَضی اوچوش.....
۲۴۸.....	کِلَاش پَسی مَعَر کُو.....	۲۴۳.....	کار از سِف کاری عَیْب نَکِرَوِوه.....
۲۴۹.....	کِلَاش پَشْمی نَدَارو.....	۲۴۳.....	کار به رِه گوزی بِخَا.....
.....	کِلَت جیر او کِه آخِه یک کِلِه خِری از جیر او	۲۴۴.....	کَرَس کِرَوِوه چَش تَرَسووه.....
۲۴۹.....	کویووه.....	۲۴۴.....	کار خوبو خُدا پَسازو.....
۲۴۹.....	کَلِکِنِشَن یَکَنَتی.....	۲۴۴.....	کَر نَشْد.....
۲۴۹.....	کِلِه چوژیت بخارتی.....	۲۴۴.....	کار یَگَر بووه.....
۲۴۹.....	کِلِه گَرگی دُور بِرووه.....	۲۴۴.....	کاری وِچِه و نِیَنگ یِ مِچِه.....
۲۵۰.....	کِمَرُش عَیْنَش وَاکِرَتی.....	۲۴۵.....	کاراش کارا اَلی بَرَدی خَنووه.....
۲۵۰.....	کُن فِیکَن گَرَتَا.....	۲۴۵.....	کاری نیک کَرَتَمَن از پُر کَرَمَنو.....
۲۵۰.....	کُنتر گ نَخَسووه هَر چی گوتِه دورو با.....		کاری هر بَز نیست خَرمن کو تن گاو می خواهد
۲۵۰.....	کَر جِه گَز گَم کِرَوِوه.....	۲۴۵.....	و مرد کهن.....
۲۵۰.....	کو به کو تَرَسووه اَدِم به اَدِم رَسووه.....		کاسِه ای جیر نیم کاسِشو.....
۲۵۱.....	کور از خُدا چیچیش گو دوتا چِشی روشنا.....		کاسِه ای داغِتِر از آش گَرَتی.....
۲۵۱.....	کور کَر وَاوِز ووه او گودال.....	۲۴۶.....	کاسِه کوزِت جَمع کِه.....
۲۵۱.....	کوز کَر وَاوِز ووه کوزِه شِکِستِه (هَمَر تِه) او خِرَوِوه.....	۲۴۶.....	کاسِه کوزِه سِر اِیکی هَمَر تَمَن.....
۲۵۱.....	کوش مَر اَش بَکَشَتی رُوش خَمَن.....	۲۴۶.....	کاسِه گِدایش دَس گیتی.....
۲۵۱.....	کوفتِر خُو کوفتِر باز خُو با.....	۲۴۶.....	کاسِه ای چِه کِرَن چِه کِرَن دَسَش هِیسو.....
۲۵۲.....	کوفتِری دو بَر جِه.....	۲۴۶.....	کَبکَش خوروس خَنووه.....
۲۵۲.....	کولو نَدَارو دِر کووه بَندو.....	۲۴۷.....	کَخ از خَت نی یو کَخْدَن گ از خَتو.....
۲۵۲.....	کووه بِر کِیَه شِمَاش بِلِسی.....	۲۴۷.....	کَد خُدا بِیشوینِه دِه بِچاپِه.....
۲۵۲.....	کووه تا پا دوم (دیم) دُمَش نِه وَاقی نَکَرِدِه.....	۲۴۷.....	کَرک واری هَمَتَن زو آخوسی بِه.....
۲۵۲.....	کووه جی صَحَبی خَش نَشِنسووه.....	۲۴۷.....	کَرکی گ اینجیر خِرَوِوه نَکَش کَجو.....
۲۵۳.....	کووه چی چی بو گ پَشْمَش بو.....	۲۴۷.....	کَرنِه واری دِر اَدِم چَفَتی.....
۲۵۳.....	کووه وُ میلی مَنییه.....	۲۴۷.....	کَفگِیر (بَرِه) نَگ دِیگ هُمی.....
۲۵۳.....	کووه واری دِرَم پَرِییه.....	۲۴۸.....	کَفی دَسْمَم بو نَکَر تَب.....

- کی تَن بَتر سَنی ۲۵۳
- کیری زوی مَنووه ۲۵۳
- کیپش کیپہ علی کوتو مَنووه ۲۵۳
- کی از فَر دَاش خَبر دارو ۲۵۴
- کینہ شُتری ۲۵۴
- گا بو شا نیکہ ۲۵۵
- گا مَنی سَ ۲۵۵
- گا چل ش ۲۵۵
- گاشن از دَر کوش کَریس سَراش کیپہ کَدخدَاش ۲۵۵
- گیتہ ۲۵۵
- گامَن بزانتی ۲۵۵
- گابی نومن شیر لَقہ جیر سَند بَند وہ ۲۵۶
- گدا سامری ۲۵۶
- گدَری پوس بہ دَباغ خَنہ کووہ ۲۵۶
- گَر دَنش تَبر نَشتووہ ۲۵۷
- گَرگی وارَن دیپہ ۲۵۶
- گیرہ ای گُ خُو دَس وایوہ خُو دَنَدَن وَا نَکیریندہ ۲۵۷
- گنارو تابو وَا ۲۵۷
- گورُش کو گ کَفَنش بو ۲۵۷
- گورُش گَچِیو (ہو) ۲۵۷
- گوشت ناخَن نَبووہ از ہَم سَواہا کیریند ۲۵۷
- گہی پَشت بہ زین گَہی زین بہ پَشت ۲۵۷
- لِفہ ہَم نی ییند ۲۵۸
- لَقش دَر بَختی خُش بَسی ۲۵۸
- لَقمہ پَلتَر از عَین ویگیتَمَن ۲۵۸
- لَقمہ دُوری کِلہ چَرخانَمَن یا از پَشتی کِلہ رو عَین ۲۵۸
- نامَن ۲۵۸
- لَقمہ قایدہ عَینَت ویگی ۲۵۸
- لیچار وَا تَمَن ۲۵۹
- ما اچَوَقت پَشتی اور تَمَنووہ ۲۶۱
- ما بیشوینہ دُتی ہاشگی ۲۶۱
- مادر زُنت تَش عَزیزو سِر سَفَرہ بِر سَای ۲۶۱
- مار از پونہ بَدش یووہ بِر کیپش واسوزووہ ۲۶۱
- مار گزیدہ از رِسمَنی سیا وُ سیبی ترسووہ ۲۶۲
- ماسمالی کَر تَمَن ۲۶۲
- مالی جَنم دارو ۲۶۲
- مالی بَد بیخی ریشی صَحَبَش ۲۶۲
- مالی رویی دِرازی کِرووہ ۲۶۲
- ماماچہ گُ دوتا گَرتا سِر وِچہ چولہ بوووہ ۲۶۲
- ماہیت ہَر وَخت از او بیگیت تازو ۲۶۳
- مَٹی (تَر) کووہ پیشیمَنو ۲۶۳
- مَٹی (تَر) بَر جی زہر مار مَنووہ ۲۶۳
- مَٹی (تَر) بَندی تَمَن کوتاو ہَر وَخت وِلش کِرہ ۲۶۳
- کوشوہ (واگہ تَوہ) ۲۶۳
- مَٹی (تَر) بَر صِداش بَک ۲۶۴
- مَٹی (تَر) توت واری ویشن چینہ ۲۶۴
- مَٹی (تَر) خَر رو گال بَمَنی ۲۶۴
- مَٹی (تَر) خَری گِلہ سَ از گِلہ کووا ورتو ۲۶۴
- مَٹی (تَر) دُزی سَری کَری مَنووہ ۲۶۴
- مَٹی (تَر) دُندہ (مار) دُتووہ وُ کووا نینگ ۲۶۴
- مَٹی (تَر) زالو ہو (تَر) ایشپیش ہووہ ۲۶۵
- مَٹی (تَر) شَمس شِوا شووہ تاپہ ۲۶۵
- مَٹی (تَر) کَبک سِر شَش جیر بَر ف کَرتی ۲۶۵
- مَٹی (تَر) کِرَنہ واری دَر آیم چَفَتی ۲۶۵
- مَٹی (تَر) کوفتری اُمَم رِضا مَنووہ دَنش یگ گِلَبی ۲۶۵
- خِرووہ چَلقوزُش یگ گِلَبی کِرووہ ۲۶۵
- مَٹی (تَر) کووہ سَگ دُوش تووہ ۲۶۶
- مَٹی (تَر) ماہی شوی چار دہ مَنووہ ۲۶۶

۲۷۱.....	مِگِه یُنن کِییه خَالِتو.....	۲۶۶.....	مِثی مورچه رو زیمین رَشَمَمَن.....
۲۷۱.....	مور و پَدَنَم رُکَاب.....	۲۶۶.....	مِثی (تَر) میلی کَخْدَنی چِشاش بَرَق پَکُووه.....
۲۷۱.....	مور و یَن کَارَن اَسْخَنَم حورداکرتی.....	۲۶۶.....	مِثی (تَر) میلی کوری مُنُووه تا هیشته خِرُووه نَم نَم کِرُووه.....
۲۷۲.....	مُوگ ماسامم پیلچی خَسی.....	۲۶۶.....	مِثی (تَر) وَلَگِه واری رِیته بَیند.....
۲۷۲.....	مُوگُو مَرِیته تُو جی شو کِرِه.....	۲۶۷.....	مِچِی ایو بیگیت.....
۲۷۲.....	مولا دَرزَش نَشُووه.....	۲۶۷.....	مِشود خدَاش کوارتی.....
۲۷۲.....	مُو یِگ پَرِنَم ویش از تُو پاره کرتی.....	۲۶۷.....	مَرِیته گِ لوسش ها کِرِه رو کِفَنش میزووه.....
۲۷۲.....	موت موت خدَاش کوواری.....	۲۶۷.....	مِری گِ رِن مِرو سَن زوون نَدارو.....
۲۷۳.....	مورچه چی چی بو گِ کَلِه وِپاچیش بو.....	۲۶۷.....	مُرع از فَنس بَیشت.....
۲۷۳.....	موش اَوکَشَه.....	۲۶۸.....	مَشتیگی خَرَج دارو.....
	موش رو اَلکی نَشیه جاروش دِر (دل) دُمَش	۲۶۸.....	مُرعش (کَرکش) یِگ دارو.....
۲۷۳.....	بَسَب.....	۲۶۸.....	مَرگ یِگ بار شیون یِگ.....
۲۷۳.....	موشک جوی موشک.....	۲۶۸.....	مُزخَرَف واژووه.....
۲۷۳.....	مِهَرَم حلال جَنم آزاد.....	۲۶۸.....	مَزَه عَیْنش بَقَمَین.....
۲۷۴.....	مُره مار دارو.....	۲۶۹.....	مُشکل پَسند پَشِکِل پَسند گَر تووه.....
۲۷۴.....	مِیئنی یَن هیری ویری یَن.....	۲۶۹.....	مَعْلوم نی یو اَرُو از چه دَنده یی وِرِسی.....
	مِهْمَن رزقی خُش خُو خُش هارووه و بِلایی صَحَب	۲۶۹.....	مَغزی خِرَش بَخارتی.....
۲۷۴.....	کِییه خُو خُش برووه.....	۲۶۹.....	مُفت بو کوفت بو.....
۲۷۵.....	مِخ.....	۲۶۹.....	مُفتی، بَر کِییه صَحَبش خُفتی.....
۲۷۵.....	میلی رَقَص برووه.....	۲۶۹.....	مَقَر پیر مُنُووه.....
۲۷۵.....	مِیئن هَر دَمبیلی یَن.....	۲۷۰.....	مِکَش مِکَش نِی.....
	مِیلاق جی گِ رو بَاشا بَرِه از یا خُش	۲۷۰.....	مِگِه اُو نونم سِرِشو.....
۲۷۵.....	وَنَرَسُووه.....	۲۷۰.....	مِگِه جُل تَرَم جِیزَت هِیسو.....
	میلی خِرِنجی واری خَطِیش کِشَن (اچ)	۲۷۰.....	مِگِه حَجِیو گِ بُوِرو.....
۲۷۵.....	نوا ژووه.....	۲۷۰.....	مِگِه دَشَت خَنا هِیسو.....
۲۷۵.....	میلی دَمی عَنجولِه پَش کَشِیند.....	۲۷۱.....	مِگِه شری هِر تو.....
	میلی گِ دَشش بَه گوشت نَرَسُووه واژووه پِیف پِیف	۲۷۱.....	مِگِه گِلَت بالا کِرتی (تایه).....
۲۷۶.....	بو کِرُووه.....	۲۷۱.....	مِگِه نَو کَرَتَن.....
۲۷۶.....	مِیمون هَر چی جِشِترو اَدَاش جی وِشِترو.....		

- ۲۸۲..... نون به هَم قَرَض تَامُن
- ۲۸۲..... نون پِشتی شیشِه مالووه وُ خِرووه
- ۲۸۲..... نون خَت خِرِه چِرَقَه مَرْدُم کِرِه
- ۲۸۲..... نون دارو وُ پی پیاز تُوووه
- ۲۸۲..... نون هَمِه کِس تِه اَمَا خَت نون اوشکی نَخ
- ۲۸۳..... نون یُنن، اَو یُنن کابِشَن وَضی یُنن
- ۲۸۳..... نوئَت نَب، اَوَت نَب
- ۲۸۳..... نوئش رو روغَن تُوووه
- ۲۸۳..... نَه به اون شوری بی شور نَه به یُن بی نِمکی
- ۲۸۴..... نَه به بارو نَه به دارو
- ۲۸۴..... نَه تعریفی اخی بَکِه نَه تعریفی وَچِه
- ۲۸۴..... نَه چَک مَن بَتَا نَه چُنِه عَرُوس بُمِه رو کِیه
- ۲۸۴..... نَه خاشیش اَدِم مَنووه نَه ناخَشیش
- ۲۸۴..... نَه خانی بُمِی نَه خانی بیشتی
- نَه خُد خُری نَه کَس دِهی گَندِه کُنی به سَگ دِهی
- ۲۸۵..... نَه خَی پاره بیبی نَه دِشوی بیریتی
- ۲۸۵..... نَه رَبی اَس دارو نَه رَبی بیش
- ۲۸۵..... نَه سَرَدیش سازو مَن رَمی
- ۲۸۵..... نَه سِری پیازَن نَه تَگ سِرن
- ۲۸۶..... نَه سیخ پَسوزو نَه کِباب
- ۲۸۶..... نَه شیرِی اَشتر مَن گووه نَه دِی رَی تَرَب
- ۲۸۶..... نَه قُم خوبو نَه کاشَن لَعَت به هَر دِوَناشَن
- نَه کِل شووه نَه کولونَدَن
- ۲۸۶..... نَه کور کِرووه نَه شِفا تووه
- ۲۸۶..... نَه مُو نَه تُو
- ۲۸۷..... نَه نِری نِرو نَه مَهِی مَه
- ۲۸۷..... نِزِیکی اَشتر اَنخوسِه خُو اَشفَتِه نِوینِه
- ۲۸۷..... نِصِیخَت ویسِی
- ۲۷۶..... مِیَن دَعوا نِرخ طِی کِرووه
- ۲۷۶..... مِیَنی یُن هِیری وِیری یُن
- نابردِه رَنج گَنج مِیسِر نَمی شود
- ۲۷۷..... مَزِد اَن گِرَفَت جان برادر که کار کرد!
- ۲۷۷..... نادِر واری بِشِه وُ وانگِر تِه
- ۲۷۷..... نازی شاکِت
- ۲۷۸..... نِخِار واری قُ وِکِشی
- ۲۷۸..... نَدَرَه وُ نَدِیه
- ۲۷۸..... نَدید بِدید
- ۲۷۸..... نَرَدِه بِن دَرَا
- ۲۷۸..... نِزِینَتِه رَقصِینَدِه
- ۲۷۸..... نَشاَش بِنو نون اَز نا خُشجی گارِه مو
- نِفَسَت اَز یا گَرَم بَلَندا بووه (هابووه)
- ۲۷۹..... نِمک رو زَخْمَش نِپاشِه
- ۲۷۹..... نِمک گیر باْمَن
- نِمیزووه مَبادا وِشش بِبو
- ۲۷۹..... نُو گ بَمِه به بازار کِنِه بووه دِل آزار
- ۲۸۰..... نُو بَتی رَقصامَنی مُو هو زُنن
- ۲۸۰..... نُو چِه دارو
- ۲۸۰..... نُو حَتازو
- ۲۸۰..... نو شدارو بَعَد اَز مَرگی سَهراب!
- ۲۸۰..... نوشی جُنَت
- ۲۸۰..... نو کُری پووت گ نِی یو
- ۲۸۱..... نون اَز عِینی هَم پِچ گِیْتَمَن
- ۲۸۱..... نون اِیکی آجَر کَر تَمَن
- ۲۸۱..... نون باید بْزارِین عِینش نیند
- ۲۸۱..... نون بُری کِرووه
- ۲۸۱..... نون بوزو وُ اَو بوزو تُو جی پِش
- ۲۸۲..... نون به نِرخِی رو خِرووه

- نیفرینی بی غَرَض خُدا واژووه مَرَض ۲۸۷
- واژ در واژ کَفَت تَش در ژاژ کَفَت ۲۸۹
- واِسِه (بِرا) اون دَنَدَنَش تیز کِرتی ۲۸۹
- واِسِه یاباش مخابو ۲۸۹
- واِسِه آبام واش پَرَشَن ۲۸۹
- وِچِه نَبرِمِه نَکِرُو شِیرَش هِینَتینِدِه ۲۹۰
- وِچِه خَلال زاده داییش واشتی ۲۹۰
- وِچِه مایِه آتَشکوری تابَسنا سَه میزینِدِه زَمَسنا اَفَتُو یزیند ۲۹۰
- وِچِه نَبَن اَز تانَشش بیداو ۲۹۰
- وَختی جِیک جِی مَ تَنَت بُ فِکری زِمَسُنَت نَب ۲۹۰
- وَختی خار تَمَن اوشکی نَش سِووه ۲۹۰
- وَختی فَردا گَر تا فِکری فَردا بِک ۲۹۱
- وَختی گَرگ رو گِلِه کَفَت وای بِه احوالی اونی گ ۲۹۱
- یگ گوسفند داربو ۲۹۱
- وَختی ما نَبو بِه جینجی پوو باید بِسازیم ۲۹۱
- وَرَق واگرتا ۲۹۱
- وِسکا خُوش قَهَم بِک کاس دِرُمین ۲۹۱
- وِسکا قَهَم بِکِرتی عَینَم کَف بِکِرتی ۲۹۲
- وِسکی او شورو دَم دِخَسووه ۲۹۲
- وِسکی گ شولوغو سوزَن بِخَسِه دیم (دوم) زیمین ۲۹۲
- نَکِووه دوم اَدِم کووه ۲۹۲
- وَشِگیت نَخارتی گ عاشقی اَز کِلِت کوشو ۲۹۲
- وَعِدِه بِر خَرَمَن ۲۹۲
- وَعَضِیت قِرِمَزو ۲۹۳
- وینیمه وَ تَعْرِیف کیریمه ۲۹۳
- هاما گ اووا نَدَبِیم تُو جی هَر چی گوته دورو با ۲۹۵
- هَر اَز بِر کو نَکِرِووه ۲۹۵
- هَر چه کنی بخود کنی گر همه نیک و بد کنی! ۲۹۵
- هَر دویی اَز کِباب نی یو ۲۹۶
- هَر بِر بالایی سِر گاره یی دارو ۲۹۶
- هَر سِری یگ عَقلی روش هِیتو ۲۹۶
- هَر شَمَمَنی هَمَمَنی دارو ۲۹۶
- هَر شو شوی قَدرو آگِه قَدَرَش داربی ۲۹۶
- هَر قَهَیی یا خُش دارو ۲۹۶
- هَر کوووه بِر کییه صَحَبَش شِیرو ۲۹۷
- هَر کی نون اَز پِنه دَسی خُش بِخِرو/ مَنَتی حاتَمی طایی نَکِشو ۲۹۷
- هَر کی پی بُزَش نوا کَرَش نِرو ۲۹۷
- هَر کی دَنَدَن تَووه نونَش جی تَووه ۲۹۷
- هَر کی غَش کِرووه دیم خُش غَش کِرووه ۲۹۷
- هَر کی کِمزِه خِرووه پا لَرزَش جی هانینگووه ۲۹۸
- هَر کی مامَش بیدی، شو دِر پووم نَکِرِووه ۲۹۸
- هَر کی وِچَش کییه خُش بِرِمِه کِرووه ۲۹۸
- هَر گَلَبَت بِسَی دِر کِلِه خُتَت بِسَی ۲۹۸
- هَر گَلَبَت کی گم تابی! بوا خِراب کیریند ۲۹۸
- هَر یا بِیَشَن سَو بو ۲۹۸
- هَر چی پول هاتِه آش خ ۲۹۹
- هَر چی پِیش یووه (هووه)، خُش یووه (هووه) ۲۹۹
- هَر چی دَتی هَمسا چَلِیر، بَرا هاما وَ تِیر ۲۹۹
- هَر چی کووارووه خَر جی آتِیناش ۲۹۹
- هَر چی گِلَم کِرِه بو گَنَدَش وِشِیر گَر تِیر ۲۹۹
- هَر چی واژنه نِرو واژو بَش دُشه ۳۰۰
- هَر چیش بِخارتی پَچَش نَتی ۳۰۰
- هَر چیش خُدا گو بو هَمون گَر تَووه ۳۰۰
- هَر چیم بی رِسا پِمِه گَر تا ۳۰۰

هَمْتَنُش مار بخارتی تا آفعی گرتی..... ۳۰۵
 هَمْتِن (هَمْتَن) شولوغو گ صَحَب خِر، خِر
 وانویزووه..... ۳۰۶
 هَمْتِن (هَمْتَن) گِداو گ اَنگور اُمم نَتووه..... ۳۰۶
 هَمْتِن (هَمْتَن) وایسه تا عَلف جیر پات سوزابو..... ۳۰۶
 هَمَریش خیش قِیم نَکرتووه..... ۳۰۶
 هَمِش بِر دیم (دوم) یگ پاشنه نَچر خووه..... ۳۰۶
 هَمِش بِر عینی مَرْدَم نیشتی..... ۳۰۶
 هَمِش جُوش دَم کیبیش هیس سو..... ۳۰۷
 هَمِش رو خِناکش هیسو..... ۳۰۷
 هَمِش خُرافاتو..... ۳۰۷
 هَمِه بَرَق گیروشنه هاما چِرا نَفَتی..... ۳۰۷
 هَمِه خُو یگ چو توشنه (زَنوشنه)..... ۳۰۷
 هَمِه ک وَاچ کاره..... ۳۰۸
 هَمِه وَا حیم کوره..... ۳۰۸
 هَمِش ک زور دِر نات کِرِه زور دِر پات کِه..... ۳۰۸
 هَمِش اشو وُ هَمین کاسِه..... ۳۰۸
 هَمینی گ، هو گوتا بِنکابو (گودبو) نَتگو نَتگابو..... ۳۰۸
 هَنَم دیم زیمین نَتاتی بِنه فِشَنَدِش تا کا
 شووه..... ۳۰۹
 هَنَم نونوا (نونبا) نَکرتی گوتِه هُشا وَا دَبنا..... ۳۰۹
 هَنَم هِرانش آسَمَن وا..... ۳۰۹
 هوا پَسو..... ۳۰۹
 هوا عینی میشو..... ۳۰۹
 هولو بَش رو گلو..... ۳۱۰
 هِنِدگِنِه جیر بَغَل نائِن..... ۳۱۰
 یا رومی یی روم یا زَنگی یی زَنگ..... ۳۱۱
 یا تَرَوُ وُچِه نی یو..... ۳۱۱
 یا سوزَن خُسَمَن نی یو..... ۳۱۱

هَرچی بَرَا خَت نَدگو بَرَا اِیکیبِجی نَت گوبو..... ۳۰۰
 هَرچی پِشتی گوشت وِینه یُنجی وِینه..... ۳۰۱
 هَرچی داری رو دایره ریژی..... ۳۰۱
 هَرچی شیمه مَی (تَر) اَشتر واری پَچ تاشیمه..... ۳۰۱
 هَرچی گ خار هووه رویی به کار هووه..... ۳۰۱
 هَرچی گ بَگندو بَکَش تینده - وای به رویی گ
 بَگ بَک..... ۳۰۱
 هَرچی بَسووه طِرفی خُش وُخسووه..... ۳۰۲
 هَرکی به فِکس خور، سوره، بَری ریشو..... ۳۰۲
 هَرکی تَنّا بِیش قادی راضی وَا گرتا..... ۳۰۲
 هَرکی گ زَن نَدارو، ارمی تَن نَدارو..... ۳۰۲
 هَرکی سازی خُش توشه..... ۳۰۲
 هَریا سَنگواز پا لَنگو..... ۳۰۲
 هَریا نِمَکَت بَخا نِمَکَدَن نِمِرِه..... ۳۰۳
 هَزار تا چاقو سازووه اِیکیش دَسّه نَدارو..... ۳۰۱
 هَزار تا دَتی کور داربِن دِر فِلَنیش تَننه..... ۳۰۳
 هَزار تا دَتی کور داربو یگ رووه شوشن تووه..... ۳۰۳
 هَزارتا رَفیق کَمو وُ یگ دُشَمَن مالِیو..... ۳۰۴
 هَفتا هَمَریش بِیشیند رو باغ لوبا هَمِه ایناش
 بَخا..... ۳۰۴
 هَم از توِبِرِه خِرووه هَم از آخِر..... ۳۰۴
 هَم جی جیش گووه هَم لو لو..... ۳۰۴
 هَم خُداش گووه هَم اَرما..... ۳۰۴
 هَمْتَن دَنَدَن گِرْد نَبِه..... ۳۰۴
 هَمْتَن سَرماو گ سَنگ تِر کووه..... ۳۰۵
 هَمْتَن سَمَن دارو گ یاسَمَن روش مَخو..... ۳۰۵
 هَمْتَن لی لی به لالاش نِه..... ۳۰۵
 هَمْتَن یَخ نَبِه..... ۳۰۵
 هَمْتَنَت بَنَن گ صِدا کووه بَکِرِه..... ۳۰۵

۳۱۶.....	نَشاشَن یِگ ما بَشنداریند.....	۳۱۱.....	یا شَگَرش باقیو.....
۳۱۷.....	یُن اَز هَر کی هُو کَمَشو.....	۳۱۲.....	یُش دِرِدِل نَنووه.....
۳۱۷.....	یُن اُوش دَس نِمَا نَدارو.....	۳۱۲.....	یُش نَکِه شیرَت وُشووه.....
۳۱۷.....	یُن بِه اون دَر.....	۳۱۲.....	یِگ پا واش دارَنه.....
۳۱۷.....	یُن خَطُّ یُن نِشِنه.....	۳۱۲.....	یِگ ماری خُش خَطُّ خالیو.....
۳۱۷.....	یُن دوُم (دیم) اون دوُمُش نَبووه بَخنیند.....	۳۱۲.....	یِگ رویی راس رو تَلَش نی یو.....
۳۱۷.....	یُن سِری گَمبُو سَرمَا را اون سِری گَمبُو گرما را.....	۳۱۲.....	یِگ اَدَمی نادُن گُ یِگ سَنگ رو چا خُسووه صاتا.....
۳۱۸.....	یُن سَماوَرُن پَس اوی زَمَزَم روش وا گُ یُش نیوه.....	۳۱۲.....	عاقِل نَشاشَن کوواریند.....
۳۱۸.....	یُن کارُن جُو نَتووه.....	۳۱۲.....	یِگ بار اَنجی سَوَنه نَو شوووه یِگ بار اَز دَرِوازه کو.....
۳۱۸.....	یُن کارُن هُمَد نَمَد دارو.....	۳۱۳.....	نَشوووه.....
۳۱۸.....	یُن گُ دیزیش اَز هَرند بارتی.....	۳۱۳.....	یِگ بار جَستی مَلاَنده دَو اَر جَستی مَلَخک اَخِر.....
۳۱۸.....	یُن گُ دوم شَاخُش هیسَو.....	۳۱۳.....	توُمُشتی مَلَخک.....
۳۱۹.....	یُن گُ رو دیزی هیسَو.....	۳۱۳.....	یِگ پاپاسی نَهزُووه (بَریال) نَهزُووه.....
۳۱۹.....	یُن گُ یُو یُن مِیْدَن.....	۳۱۳.....	یِگ تَلی اَز عَزَا کوواریم.....
۳۱۹.....	یُن مالی جَوهر (جَوَر) دارو.....	۳۱۳.....	یِگ تیر لا تاریکی خُسه.....
۳۱۹.....	یُن مالی سَلیطَه هُو (کُولیو).....	۳۱۳.....	یِگ چِشش اَشک (بَرِمه) بُو یِگ چِشش.....
۳۱۹.....	یُن مووام رو آسیا سیبی ها نَکرتی.....	۳۱۳.....	یِگ دَس صِدا نَدارو.....
۳۱۹.....	یُن تَنت بَراندی بَلَش بَکِه.....	۳۱۴.....	یِگ ریگی بِه کوش دارو.....
۳۱۹.....	یُنن یا مَنن نی یو.....	۳۱۴.....	یِگ سال بَخ نون تَرِه یِگ عُمَر بَخ نون کَرِه.....
۳۱۹.....	وَمِن اَل التوفیق.....	۳۱۵.....	یِگ سِر دارو وُ هزار سَوَدا.....
۳۲۰.....	یُنن پَلی خِر گیری یو.....	۳۱۵.....	یِگ سوزَن دِر خُد بَنده یِگ گُندوش دِر مَرَدُم.....
۳۲۲.....	فهرست منابع و مآخذ.....	۳۱۵.....	یِگ شُو هزار شُو نَگَر تووه.....
		۳۱۵.....	یِگ طَریفَه قاضی نَشه.....
		۳۱۶.....	یِگ غِلا چَل غِلا.....
			یِگ کاری کَرَنه گُ دیم (دوم) نون کَرِه کووه.....
		۳۱۶.....	نَخرو.....
		۳۱۶.....	یِگ گُل آنخوسووه گُ اَو جیرش کو.....
		۳۱۶.....	یِگ لا قووا.....
			یِگ ما بَشاش دِیتا وِچِه بَشندارو اَمّا دِیتا وِچِه.....

«ن وَالْقَلَمَ وَمَا يَسْطُرُونَ»

در دفتر زمانه فتد نامش از قلم

آن ملتی که مردم صاحب قلم نداشت

حمد و سپاس سزاوار پروردگاری است که تمام هستی ما از آن وجود سراسر مهر و پرعطوفتش است. پروردگاری که توانمان بخشید تا این کتاب ارزشمند را چونان کتاب پیشین (راژه نامه گویش فارفان) به سرانجام برسانیم و بدین مفتخریم که این کتب هویت و فرهنگ روستای فارفان را حفظ نموده و این سرزمین گمنام را به اهل علم معرفی خواهد کرد و امید است که باز خداوند بزرگ ما را یاری دهد و کتابهای بعدی که در زمینه‌ی تاریخ این سرزمین و معرفی علماء و شخصیت‌های ارزشمند این دیار است را نیز به سرانجام برسانیم. بد که این کارها در ابتدا مورد رضایت وجود باری تعالی قرار بگیرد و در گام بعد اعمالش حفظ تاریخ و فرهنگ ما و خودباوری ما که سرچشمه در این فرهنگ غنی دارد تا آیندگانمان بدانند که از چه سرزمینی ریشه دوانیده‌اند و آباء و اجدادشان در چه فرهنگی تربیت یافته‌اند و همین امر منجر به برگشت به خویشتن خویش گردد تا مبدا بهره‌دهنده فرهنگ‌های بی ریشه در این فرهنگ غنی جایی یابند و یا جایگزین آن گردند و در قدم بعد ما گوشه‌ای از دینی که به سرزمین مادریمان داریم با این اقدام، اداء خواهیم کرد.

* امثال و حکم و اصطلاحات و کنایات

مثل‌ها به عنوان ستون فرهنگ مردم و یکی از اقسام ادبی همواره مورد توجه همگان بوده است، چنان‌که بسیاری از اینها از دل فرهنگ عامه ریشه دوانیده است.

ضرب المثل یا ضرب‌المثل:

گفته‌ای از زبان است که معمولاً تاریخیچه و داستانی پندآموز در پس بعضی از آن‌ها نهفته است.

امثال، جمع مَثَل و مِثْل در زبان عربی به معانی همتا و مانند، برهان و دلیل، مطلق سخن، و پند و عبرت به کار می‌رود.

نخستین تعریف از مثل

شاید ابو عبید قاسم بن سلام (۲۹۶ هـ)، نخستین کس باشد که تعریف نسبتاً جامعی از معنی اصطلاحی مَثَل به دست می‌دهد.

وی مَثَل را همان سخنان پند آمیز عرب در جاهلیت و اسلام دانسته که مقصود را به طریق کنایه ادا می‌کند. از دیدگاه ابو عبید ضرب‌المثل‌ها از ۳ ویژگی اختصار لفظ، صحت معنی و حسن تشبیه برخوردارند.^۱

تعریفی دیگر از مثل

معنی اصطلاحی مَثَل را اینگونه نیز می‌توان تعریف کرد، جمله یا ترکیبی است مختصر و مفید، مشتمل بر تشبیه یا مضمونی حکیمانه که به سبب روانی لفظ، روشنی معنی، لطف ترکیب، قبول عام یافته است و همگان آن را بدون تغییر یا با اندک تغییری در دهان می‌تابانند.^۲

بازتاب مثل‌ها

مثل‌ها در واقع بازتاب ادبیات، فرهنگ، زبان، افکار، احساسات، عقاید و ارزش‌های اجتماعی

۱. مرتضی الزبیدی، تاج العروس، ج ۳۰، ص ۳۸۰.

۲. سیوطی، المزهَر، ج ۱، ص ۴۸۶، به کوشش محمد احمد جاد المولی و دیگران، صیدا، ۱۹۸۶ م.

۳. بهمنیار احمد، داستان نامه بهمنیاری، ج ۱، ص ۵۲، به کوشش فریدون بهمنیار، تهران، ۱۳۶۱ ش.

و اخلاقی هر ملتی به شمار می آیند.^۱

ریشه ضرب المثل ها

با تعمق در ضرب المثل ها می توان دریافت که برخی ریشه در حکایات کهن دارند که در قالب استعاره و کنایه یا کلامی موزون و دلنشین جلوه گر شده اند. اینان اغلب حامل پند و پیام یا انتقادی شدید و طنز آمیزند. برخی دیگر برپایه حکایاتی از زندگی روزمره انسان ها استوارند که گاه سرچشمه آن ها رفتار یا واقعه ای به یاد ماندنی بوده است.^۲

سابقه اصطلاح مَثَل

پیش از اسلام اصطلاح مَثَل در میان تازیان متداول بود^۳ و در دوره اسلامی نیز به ویژه در قافیه ها و کلام به همان معنی به کار رفته است.^۴

معنای حکم و حکم

حِکْم، جمع حکمت، رتبت به معانی کلام سازگار با حقیقت، کار صحیح، عدالت، علم و بردباری^۵ به کار می رود. این واژه به مجموعه رفتارهای اخلاقی و فرهنگی هر ملتی اطلاق می گردد که از خرد عام سرچشمه گرفته و از واقعیات ملموس زندگی و جامعه استنباط شده است.^۶

پیوند امثال و حکم

از آنجا که در مفهوم ضرب المثل ها پند ● اندرز نهفته است، میان دو واژه امثال و حکم همواره پیوندی استوار وجود دارد، از این رو، در بوه اناری^۷ به توسط پژوهشگران مسلمان تألیف شده، افزون بر ضرب المثل ها، سخنان پندآمیز و حکیمانه نیز جمع آوری شده است.

۱. منجد صلاح الدین، امثال المرأة عند العرب، ج ۱، ص ۷-۸، بیروت، ۱۹۸۱م.

بقلی محمد قنديل، «امثال عامية بين القرنين التاسع و الرابع عشر الهجريين»، ج ۱، ص ۲۰۰، محقق: مجمع اللغة العربية، دمشق، ۱۹۷۲م.

۲. قلقشندي احمد، صبح الاعشى، ج ۱، ص ۳۴۹، به کوشش محمدحسین شمس الدین، بیروت، دار سکر.

۳. عبدالجليل م، تاريخ ادبيات عرب، ج ۱، ص ۲۸، ترجمه آذرتاش آذرنوش، تهران، ۱۳۶۲ش.

۴. بلاشر رؤيس، تاريخ الادب العربي، ج ۱، ص ۹۱۳، ترجمه ابراهيم كيلاني، دمشق، ۱۹۸۴م.

زمخشری محمود، الكشف، ج ۱، ص ۱۹۴-۱۹۷، بیروت، دارالمعرفة.

فخرالدین رازی محمد، التفسير الكبير، ج ۲، ص ۷۲-۷۳، بیروت، داراحياء التراث العربی.

۵. مرتضى الزبيدي، تاج العروس، ج ۳۱، ص ۳۱۲.

۶. بستانی بطرس، ادباء العرب في الجاهلية و صدر الاسلام، ج ۱، ص ۸۰-۸۱، بیروت، ۱۹۷۹م.

سخن یا حرفی است که بر غیر از موضوع اصلی خود دلالت کند. به عنوان نمونه در زبان ترکی استانبولی، اصطلاح «باقلا در دهان داشتن» کنایه‌ای از طفره رفتن از رُک حرف خود را زدن است.

کنایه

در ادب فارسی، هرگاه شاعر یا نویسنده نخواهد بیان خود را صریح اعلان بدارد یا در روی خیال سبک و ترغیب کردن و تفکر و درنگ بیشتر در شعر و نوشته، در بیان یک پدیده، نشانه‌ای از نشانه‌های آن پدیده را به کار برد و غرض از ذکر نشانه، اراده کردن کل پدیده باشد، نشانه در بردارنده کنایه می‌شود. البته در مواقعی شاعر یا نویسنده به جای بکار بردن رابطه نشانه‌ای، رابطه نمونه‌ای را می‌آورد یا به بیان بخشی از عمل پدیده می‌پردازد.

برای پی بردن به مفهوم کنایه، آمده است: معنی را دریابد. در واقع معنی معنی همان چیزی است که امروزه به مفهوم تعبیر می‌شود. برای مثال در این بیت‌ها از سعدی:

نرفتم به محرومی از هیچ کوی
چرا از در حق شرم زرد روی
گویند روی سرخ تو سعدی که زرد کرد

اکسیر عشق بر مسم افتاد و زر شدم

در بیت اول «روی زرد شدن» در پس معنای ظاهری اش زرد شدن در «رحسان» را می‌رساند و مسبب آن خجل بودن و سرافکندگی از حضور در برابر کسی است و سعدی آن را به کنایه به جای خجل شدن و شرمندگی آورده است. در بیت دوم «روی زرد شدن» در پس معنای ظاهری اش ما را به یاد چهره‌های افراد بیمار می‌اندازد که از شدت ضعف و کسالت و تحلیل رفتن قوای جسمانی، رنگ صورت‌شان دگرگون به نظر می‌آید و به زردی گرایش دارد، حال شاعر این نشانه مریضی را به جای خود آن به کار برده است و مستقیماً آن را اعلام می‌دارد. در عبارات کنایی دو مفهوم قابل برداشت است؛ اولی مفهومی بسیار ساده و ظاهری است که در معنای ظاهر عبارات همگان آن را به سادگی و با تأمل و درنگ کمی در می‌یابند و دومین مفهوم، مفهومی است که گه‌گاه قدری پیچیده‌تر و ژرف‌تر است و خواننده آن را

بر اثر اشراف بر تجارب و آگاهی از برخی علوم و اتفاقات و با درنگ و تأمل و تفکری عمیق‌تر درمی‌یابد. بسیاری از کنایات معمول و متداول در ادب فارسی، از اتفاقات و رسوم و آیین‌های رایجی که برای اعمالی به کار می‌رفته، منتج شده‌است. آیین‌هایی که گاه امروزه به سبب پیشرفت بشر در علم دیگر کاربردی به آن صورت ندارند یا به دلایلی دیگر آن اعمال ترک و رها شده‌اند و کمتر کسی امروزه به آن‌ها به شکل قدیم عمل می‌کند، یا آیین‌هایی که دوام و قوام خود را همچنان حفظ کرده‌اند و هنوز جایگاهی میان مردم امروزه دارند.

مثال ۱:

آیین است رسم سرای درشت

گهی پشت بر زین و گهی زین به پشت^۱

در ایران باستان با توجه به آیین مرسوم و فراگیر سوار شدن بر مرکب در آن دوران، انسان‌ها را به مانند سواران اسب پنداشته و مرکب او را به جهان گذران. از این رو به او هشدار می‌دهد که کنترل اسب همیشه دستش نیست و گاهی او به کنترل اسب در می‌آید و جهان و اتفاقاتش سر در دست او را رقم می‌زند.

پس فردوسی مفهوم ناپایداری و تغییر بودن اتفاقات روزگار را، با ذکر مصداقی آورده و آرایه کنایه را به زیبایی رقم زده‌است.

مثال ۲:

سرم به دینی و عقبی فرو نمی‌آید

تبارک الله از این فتنه‌ها که در سرم است^۲

حافظ در اینجا بیان می‌دارد که نه به دنیا و مال و منالش سر می‌آورد و نه به پاس رسیدن به بهشت در آخرت و آسایش در آنجا، حاضر است سرش را خم کند به حال آیا واقعاً مقصود از فروآمدن سر، صرفاً خمش آن است؟

با کمی تأمل و دقت به یادمان می‌آید که از گذشته تا به امروز در برابر فرمان پادشاهان، سایر افراد مطیع وی، باید سرشان را به نشانه تأیید و تسلیم برای وی، فرو می‌آورده‌اند تا به این شکل اوج فرمان‌برداری خود و قدرت شاه را به او و سایرین القا کنند. حال حافظ این نشانه

۱. فردوسی

۲. حافظ

را از تسلیم شدن گرفته و به جای تسلیم شدن و جذب دنیا و وابستگی‌های مادی آن شدن و همچنین سرسپردن به زهد و تقوا - صرفاً برای رسیدن به بهشت و بهره‌گیری از نعمات مادی آنجا، فروآوردن سر را به کار برده است.
مثال ۳:

هنوز از لبث شیر بوید همی

دلت ناز و شادی بجوید همی^۱

در این بیت فردوسی با بیان اینکه دهنت بوی شیر می‌دهد، قصد دارد این مقصود را برساند که هنوز بچه و کم سن و سال هستی و بوی شیر دادن دهان اطفال به واسطه اینکه تنها غذایشان در آن دوران شیر است را به عنوان نشانه‌ای آورده است برای کوچکی و کم سن و سالی.

باتوجه به توضیح کنا و اصلاح من بینیم که بسیار شبیه به یکدیگرند و می‌شود مقصود هر دو را یکی دانست.

ضرب‌المثل

دانشمندان و زبان‌شناسان نامدار هنوز تعریفی جامع و کامل از کلمه ضرب‌المثل نیافته‌اند. گرچه در این راستا تحقیقات بسیار ارزشمندی صورت گرفته و تفاسیر معتبری نیز ارائه شده‌است.

علی‌اکبر دهخدا در مقدمه امثال و حکم چنین می‌نویسد:

«در زبان فرانسوی هفده لغت یافت می‌شود که در فرهنگ‌های عربی و فارسی همه آن‌ها را «مثل» ترجمه کرده‌اند و در فرهنگ‌های بزرگ فرانسوی تعریف‌هایی که برای آن‌ها داشته‌اند، مُقنع نیست و نمی‌توان با آن تعاریفات، آن‌ها را از یکدیگر تمیز داد.»

محقق معروف، Archer Taylor، که تحقیقاتش در اوایل قرن بیستم تأثیری شگرف در این زمینه داشته‌است، نتوانست تعریفی جهان شمول برای «امثال و حکم» پیدا کند. وی در کتاب معروف خود^۲ اظهار می‌کند که تعریفی برای «امثال و حکم» نمی‌تواند وجود داشته باشد. با این وجود تعاریف مختلفی از گذشته تا حال ارائه شده‌است که مهم‌ترین آن‌ها تعریف

۱. فردوسی

۲. Archer Taylor: The Proverb. Harvard University Press, Cambridge (MA). ۱۹۳۱

Friedrich Seiler است. وی «امثال و حکم» (ضرب المثل) را این چنین تعریف کرده است: سخنان برجسته، روشن، پندآمیز و مستقل که در زبان مردم رایج است.

تاریخ پیدایش امثال و حکم

آنچه به صورت علم در تاریخ ثبت شده است، اندیشه پیشگامان فلسفه در صدها سال قبل میلاد مسیح است. فلسفه قبل از سقراط ناظر بر علوم طبیعی بود و با اخلاقیات و دین و آئین مردم و سایر اعتقادات فکری و تربیتی آن دوران، کاری نداشت. فلاسفه تمام کوشش و توان خود را به بحث و بررسی در مورد علوم مادی و فعل و انفعالات طبیعی نموده و نرسیده به مرحله خرد و صرف علم الاشیاء می کردند. آنچه جزو علم و دانش آن زمان محسوب نمی شد اخلاقیات و اصول اخلاقی و آراء معنوی جامعه بود. علی رغم بی توجهی به این مهم، از بدو تشکیل اجتماعات شهری و تمدن های باستانی، حتی قبل از ظهور ادیان بزرگ، انسان ها به ضرورت اخلاق و عیال و فرهنگ وابسته به آن پی برده و به اهمیت آن در زندگی خود، آگاهی داشتند. امثال و حکم نیز قبل از بلوغ بندی علوم و قرن ها پیش از ظهور فلاسفه، وجود داشته است. انسان اجتماعی، از تشخیص میان خوب و بد عاجز نبوده است و بر اساس تجربه و برخورداری از اسباب و وسایلی موجود، طبق نیاز و شرایط خود، به ساختن ضرب المثل و عبارات و اصطلاحات اخلاقی پرداخته است. افکار سقراط در توسعه و رشد اخلاق نقش عمده دارد. وی اخلاق را مهم تر از سایر بخش های علوم و به طور کلی فلسفه نظری می داند. سیسرو گفته است که سقراط فلسفه را از آسمان به زمین آورد. این گفتار بدین معنی است که انسان را به عنوان مرکز ثقل و محور مباحثات فلسفی قرار می دهد. شاگردان سقراط یعنی ارسطو و افلاطون دنباله بحث اخلاق را گرفته و به آن شکل علمی و فلسفی دادند. علم اخلاق به خصوص مرهون مساعی ارسطو است که برای آن اصول و مبانی قائل شد و این قوائد را در دسترس مردم قرار داد.^۱

بر اساس متون تاریخی اولین بار ارسطو به جمع آوری امثال و حکم و تحقیق علمی آن اقدام نمود که متأسفانه رساله او بنام «امثال و حکم»،^۲ از بین رفته است. در یونان باستان فلاسفه شعرا و نویسندگانی مانند: افلاطون، اپولونیوس، سوفکلس، همر، آریستوفان، آیشیلوس

۱. تاریخ تصوف در اسلام- دکتر قاسم غنی

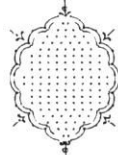
۲. نام کتاب = Paroimia=die Parömie

اورپییدس و دیگران با بکار بردن «امثال» در آثار خود، آن را به عنوان بخشی از ادبیات، هم ردیف امثال سایره قرار داده‌اند. نویسندگان و فلاسفه رومی مانند: پلاتوس، ترنس، هوراس و سیسرو هم نوشته‌های خود را مزین به امثال و حکم نموده ولی هیچ‌کدام به جمع‌آوری یا تحقیق در پیرامون آن نپرداخته‌اند، ضمن اینکه اکثر مثل‌های موجود در ادبیات رومی، متکی بر امثال و حکم یونانی است که بعداً اروپائیان به ترجمه آن‌ها اقدام نموده و به گنجینه فرهنگی عامیانه خود غنای بیشتری دادند. نویسندگان معاصر نیز با استفاده از ضرب‌المثل در آثار خود و تکرار آن‌ها بر اساس ولریسم، چهره‌ای طنزآمیز به ادبیات بخشیده‌اند. نویسندگانی چون ربولت برشت، گونتر گراس، مارتین والزر، اریش کستنر، هانس ماگنوس انسنبرگر و هاینریش بن در آلمان و جان هدايت، محمدعلی جمال‌زاده، علی اکبر دهخدا، ایرج میرزا و عارف قزوینی و هنرمندان دیگر در ایران، ستارگان درخشان ادبیات و فرهنگ مردمی هستند و نامشان باقی است.

در مورد پیدایش و رواج امثال و اصطلاحات مثلی هیچ گونه اطلاعی در دست نیست. جملاتی که امروزه به عنوان امثال و حکم شناخته شده در تکلم عموم جاری است، ابتدا گفتار لحظه‌ای و ترواش برق‌آسای اندیشه اسان سخن‌گو بود که به لحاظ مؤثر بودن، دقیق بودن و دلنشین بودن آن در ذهن شنونده حک و سپس تکرار شده‌است. اولین گوینده یک عبارت مثلی به همان اندازه ناشناس است که گوینده آن و نویسندگان اشعار فولکلوریک و اساطیر باستانی. کتب مقدس مانند تورات، انجیل و قرآن تنها یکی از چشمه‌های لایزال پند و اندرز می‌باشند بلکه بسیاری از امثال و حکم و اصطلاحات مثلی نیز از این منابع اخذ شده‌اند. اگر اناجیل عهد عتیق و عهد جدید را به عنوان منبع امثال و حکم و اصطلاحات مثلی شناخته‌اند، به دلیل ترجمه آگاهانه آن به وسیله نابغه زبان آلمانی، دکتر مارتین لوتر^۱ است. ترجمه لوتر یک برگردان تحت‌لفظی نیست بلکه تولدی دیگر از کتاب مقدس مسیحیان است که عناصر فرهنگی و ادبیات مردم آلمان (اروپا) در آن مؤثر بوده است. به روایتی دیگر مارتین لوتر ابتدا انجیل را آلمانی کرد و پس آنگاه به مردم آلمان هدیه نمود.

شایان ذکر است که حیات امثال و حکم به دوران قبل از کتابت و نوشتارهای ادیبانه باستانی رسیده که بعداً به صورت نقل قول از گفتارهای ناب نوشته در ادبیات عتیق ملل متمدن

۱. نام نویسنده و رفورماتور = Martin Luther, ۱۴۸۳-۱۵۴۶ مارتین لوتر

ضبط شده‌اند. کتیبه‌های متعلق به سومری‌ها که با خط میخی نوشته شده، حاوی امثال و حکمی هستند که محققین «زبان‌شناس»^۱ به کشف و ترجمه آن توفیق یافته‌اند. با توجه به مطلب فوق، هر اثر ادیبانه‌ای که ضابط امثال و حکم باشد، نباید بدون تحقیق و بررسی، منشأ و مبدأ آن مَثَل تلقی گردد. بسیاری از امثال پیش از اینکه در آثار نویسندگان یا شعرا ظاهر شوند، مدت‌ها در زبان و گویش عامیانه مردم رایج و ساری بوده و همانند افسانه‌ها و قصه‌ها، سینه به سینه نقل شده‌اند. در کنار منابع شفاهی و گویشی، اهمیت ضبط و نگارش ادبی امثال و حکم، امثال سایره و اصطلاحات مثلی را نباید نادیده گرفت. از این طریق نیز بسیاری از اشعار مردم پسند به لحاظ تکرار مداوم و انتشار آن‌ها در دور و نزدیک، به قلمرو امثال و حکم راه یافته و با اقبال مردم مواجه شده‌اند. اکثر قریب به اتفاق امثال و حکم اروپایی ریشه در ادبیات قدیم یونان، روم و همچنین انجیل عهد قدیم و جدید دارد. قرن بیستم نیز زمینه‌ای بسیار مناسب برای ایجاد مثل و عبارات مثلی به وجود آورده‌است. امثال و حکم و اصطلاحات مثلی متولد در قرن نوزده و بیست، در زبان‌های غیر اروپایی نیز رواج یافته‌است.^۲ در سال‌های اخیر به لحاظ توسعه تبلیغات و آگهی‌های تجارتي و استفاده از امثال به منظور کسب اعتبار برای سازمان‌های تجاری، و نقش رسانه‌های گروهی، اصطلاحات و امثال جدیدی به منصفه ظهور رسیده، بنابراین دوران طرح و انتشار امثال و حکم به سر نیامده است.

ضرورت نگارش کتاب

بنابراین چنانچه پی بردیم، امثال و حکم یکی از تراوس‌های ذهن و اندیشه روشن‌هوشمندان گمنام است که از دور دست‌های تاریخ به یادگار مانده و به همین دلیل است که ارزش اسنادی همچون کتیبه‌ها و دست‌نوشته‌های تاریخی دارد.^۳

مثل‌ها و حکم و اصطلاحات و کنایه‌های گویش ولایتی بدون شک چکیده عصار و عقاید مردم آن است و افکار و عقاید نیز متأثر از اوضاع و احوال اجتماعی می‌باشد. امثال و حکم جملات کوتاهی است که هر جا پای استدلال در مذاکرات عمومی سست و چوبین شود

۱. نام زبان‌شناسان = Bendt Alster / Edmund Gordon

۲. «کاتولیک تر از پاپ» - «بایکوت کردن»

۳. بحرانی، میثم بن علی بن میثم، اختیار مصباح السالکین، ۱۳۶۶، مشهد: بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی

به یاری متکلم شتافته و مقصود و منظور گوینده را در یک جمله کوتاه و مستدل روشن و مبرهن می‌سازد.^۱

آری شاید بتوان وجه تمایز مثل را از سایر شاخه‌های ادبیات اینگونه نقل کرد. که مثل آئینه‌ای است که بازتاب خلیقات اقوام و جوامع مختلف را انعکاس می‌دهد و در واقع معانی و مفاهیم مجازی و استعاره‌ای که در مثل و حکمت به کار رفته همچون صحنه نمایشی است که اقوام و ملل مختلف خلیقات خویش اعم از غم، شادی، غصه، پندارها، خرافه‌ها، عقاید و سنن خود را در آن به روی صحنه می‌آورند و مثل‌ها در روستای فارغان و گویش آن نیز از این صحنه مستثنی نیست و نخواهد بود.

روش و شیوهی انجام کار

در این کتاب، در قسمت مقدماتی به تعریف لغوی ضرب‌المثل و حکم و اصطلاح و کنایه پرداخته شده و بعد از آن توضیحات مختصری در مورد هر کدام از این انواع ارایه می‌شود و ضرب‌المثل‌ها با توجه به ترتیب ابجایی در زبان ولاتی همراه با معادل فارسی و جایگاهی که به کار می‌رود در این کتاب گنجا داده خواهد شد.

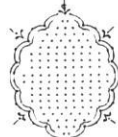
این نکات شایان ذکر است. *نکته ۱: که برخی از ضرب‌المثل‌های رایج مناطق و شهرهای ایران در ولاتی نیز رسوخ کرده و برگردان آن به این کشور مطرح گشته است و در همین کتاب نمودی از این ادبیات عامیانه را در بین اقوام مختلف ایرانی باز جسته‌ایم.

*نکته ۲: در اینجا ذکر این نکته الزامی است که همه آنچه در این کتاب تقدیم شده است در تعریف خاص ضرب‌المثل نمی‌گنجد و در اصل برخی از موارد ذکر شده از منظر علم بیان، مفید معنی کنایه یا اصطلاح یا حکمت است. در اصل اینگونه موارد کنایه‌های معروف فارسی‌اند که به دلیل کثرت استعمال با قدری تسامح عنوان ضرب‌المثل یا مثل صادر یافته‌اند. با همه این احوال حتی چنین کنایه‌هایی در تعریف عام ضرب‌المثل می‌گنجد.

نکته ۳: در نحوه ارایه‌ی این امثال^۲ (ضرب‌المثل‌ها) سعی شده از تحقیق میدانی استفاده شود و با پرسش از اهالی روستا فارغان و بزرگان این دیار تلاش کردیم که جایگاه کاربرد هر کدام

۱. پرتوی عاملی، مهدی، ریشه‌های تاریخی امثال و حکم، ۱۳۷۴، تهران: انتشارات سنائی

۲. به دلیل جلوگیری از اطاله‌ی کلام از ذکر کنایه و حکم خودداری می‌شود آنچنان که علی اکبر دهخدا نیز چنین گفتند.

ذکر شود و در این راه از کتبی که توضیحات مرتبط به ضرب‌المثل‌های مستعمل مشترک بین فارسی و ولاتی را در خود گنجانده‌اند یاری گرفته‌ایم.

باشد که ثبت این امثال و حکم در ابتدا مورد رضایت باری تعالی و در گام بعد روزنه‌یی جدیدی برای بارور کردن فرهنگ و احیای دوباره این گویش باستانی باشد. چرا این گنجینه‌ی امثال و حکم است که سینه به سینه به طور شفاهی از اجدادمان به عنوان میراث گرانبهائی به ما رسیده است و اکنون شاید زمانی است که با مکتوب نمودن آن، بتوان آن‌ها را حفظ کرد تا بیش از این به دست فراموشی سپرده نشود.

نمونه کتابت ضرب‌المثل‌ها

۱. ضرب‌المثل‌ها اصطلاحات و کنایه‌ها به صورتی که بین مردم از لحاظ گویشی و بیانی رواج دارد، نگاشته شده است.

۲. بعضی از اصطلاحات و امثال چند گونه ذکر شده است که به دلیل تفاوت به‌کارگیری برخی از لغات و واژه‌ها در آن‌هاست که تلاش شده هر چند گونه‌ی آن ثبت گردد.

امتیازات کتاب

در کتاب موجود سعی شده تمامی ضرب‌المثل‌ها و اصطلاحات و حکمت‌ها و کنایه‌ها گنجانده شود پس می‌توان از آن به عنوان گنجینه‌ی کامل امثال و حکم و اصطلاحات و کنایات گویش ولاتی یاد کرد.

ویژگی‌های کتاب

در این کتاب بیش از ۱۰۳۰ ضرب‌المثل رایج در روستای فارغان جمع‌آوری شده است و تنظیم ضرب‌المثل‌ها به ترتیب حروف الفبائی باشد که در این کتاب به گویش ولاتی ذکر شده است و بعد از آن معادل فارسی و کاربرد آن بیان شده است.

تقدیر و تشکر از همکاران و یاری دهندگان

در خاتمه از مساعدت و همکاری اهالی روستای فارغان و همچنین عزیزانی که ما را در تدوین این اثر گرانقدر یاری نمودند تشکر نموده و ضمن قدر دانی از ایشان از آن‌ها با ذکر نامشان یاد خواهیم کرد:

حجت الاسلام و المسلمین حیدر فاطمی‌نیا آقایان حاج حسن زارعی زیاری، حاج شکر الله دهقانی، حسن توسلی فارفانی.

همچنین شایسته است که بدین وسیله نهایت مراتب قدردانی و امتنان خویش را از رییس محترم شورای اسلامی فارغان جناب آقای محمد بندس و همکاران محترم ایشان آقایان رضا توکلی، حجت الله زارعی زیاری، اکبر چوپانی، حسن داستانی و دهیار محترم روستای فارغان جناب آقای علی دهقانی که ما را در چاپ و تکثیر این اثر ارزشمند یاری نمودند ابراز داریم و از درگاه خداوند تبارک و تعالی توفیق روز افزون ایشان را خواستاریم.

و نیز به شایسته تذکرات اساتید و همکاران و همه‌ی خوانندگان در جهت رفع اشکالات و عطف و ختن نواقص، نهایت قدر دانی و امتنان به عمل می‌آید.